

Utjecaj senzacionalozma na razvoj novih medija na primjeru glazbenog novinarstva

Novačić, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:057185>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-21**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

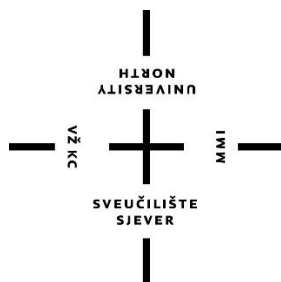
**Sveučilište
Sjever**

Diplomski rad br. _NOVD_2020

**Utjecaj senzacionalizma na razvoj novih medija
na primjeru glazbenog novinarstva**

Ivan Novačić, 0556/336D

Koprivnica, rujan 2020. godine

Sveučilište Sjever

Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo

Diplomski rad br. _NOVD_2020

Utjecaj senzacionalizma na razvoj novih medija na primjeru glazbenog novinarstva

Student

Ivan Novačić, 0556/336D

Mentorica

Lidija Dujić, doc. dr. sc.

Koprivnica, rujan 2020. godine

Predgovor

Moderno novinarstvo uvjetovano je zaradom. *Clickbait* naslovima mami ljude na *klik* jer *klik* znači profit. Zato je najprije potrebno shvatiti kako je ovaj koncept postao popularan i prihvaćen. U profesionalnom novinarstvu senzacionalizam se često spominje uz negativne konotacije te se osuđuje takav pristup profesiji, no istodobno smo svjedoci da ga nikada nije bilo više nego danas. Što je dovelo do toga? U novim medijima koji su se razvijali usporedno s globalizacijom, senzacionalizam je postao svakodnevnica – forma jednostavno ne dopušta drugačije. Internetski mediji (portali) ne proizvode duge tekstove koji problematiziraju temu kojom se bave, već nude drugačija multimedijalna rješenja u kojima će uz tekst priložiti fotografije, grafove, videozapise. Uglavnom nešto što je zanimljivo, interaktivno i kratko. Informacija se danas prodaje, zato je važno da ima kratak rok trajanja jer je uskoro treba zamijeniti nova, bolja, skuplja. Zbog takvih je razloga publika kao konzument navikla na kratko zadržavanje pozornosti, stoga je i dalje važno prodavati kratke i „lake“ informacije.

Kultura, umjetnost, film i glazba plodno su tlo za širenje senzacionalističkih priča, osobito ako su autori skloni kontroverznim životnim stilovima. Problem počinje kada se primjerice umjesto o glazbi piše o glazbeniku, neovisno o tome hoće li mu to pomoći u prodaji novog izdanja. Pravo na privatnost, ponajviše javnih osoba, svakodnevno se narušava, što novinarskoj profesiji također narušava kredibilitet.

Kada se pitamo kako je došlo do svega toga, manje je bitno utvrditi koji je tabloid bio prvi ili kada je senzacionalizam u medijima eskalirao – važnije je znati odakle je senzacionalizam krenuo i što je utjecalo na njegov razvoj. Upravo zbog toga potrebno je proučiti prijelaznu fazu sa starih na nove (*online*) medije – tranzicijsko doba (pisanje o glazbi od novog vala do danas) koje će na globalnoj razini promijeniti pojam novinarstva.

Sažetak

Medijski trendovi kakve poznajemo danas nisu stvoreni „preko noći“. Trend senzacionalizma koji se proteže kroz sfere kulture i glazbe u medijima tema je ovoga diplomskog rada. Radom se pokušava dokazati da senzacionalizam u današnjem obliku nije proizveden pojavom internetske platforme i multimedijalnosti, već da je senzacionalizam koji je već postojao utjecao na kreiranje forme internetskih medija kakve danas poznajemo. Usporedbom novih *online* medija s tradicionalnim tiskanim medijima prikazuju se uzročno-posljedični odnos senzacionalizma u masovnim medijima.

Analiza je provedena na tiskanim medijima *Džuboks* (1966. – 1969., 1974. – 1985.), *Polet* (1967. – 1969., 1976. – 1990.) i *Rolling Stone* (2013. – 2015.) kako bi se ukazalo na razvoj senzacionalizma i njegovu povezanost s različitim aspektima današnjeg senzacionalizma u *online* medijima.

Ključne riječi: senzacionalizam, *online* i tiskani mediji, glazba, kultura, novinarstvo

Summary

Media trends as we know them today were not created "overnight." The trend of sensationalism mostly extends through the spheres of culture and music, so this work will be based precisely on the relations between music, culture and journalism. The paper tries to prove that sensationalism in its current form was not produced by the emergence of the Internet platform and multimedia, but that the sensationalism that already existed influenced the creation of the form of online media as we know it today. Comparisons of new media conditioned by the Internet and old media examples (the print media example) show the cause/repercussions relationship between sensationalism in the mass media.

The analysis carried out on the *Jukebox* (1966 – 1969, 1974 – 1985), *Polet* (1967 – 1969, 1976 – 1990) and *Rolling Stone* (2013 – 2015) is conducted to indicate the development of sensationalism and how it has evolved in comparison to its current version.

Keywords: sensationalism, new media and print media, music, culture, journalism

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo		
STUDIJ	diplomski sveučilišni studij Novinarstvo		
PRISTUPNIK	Ivan Novačić	MATIČNI BROJ	0556/336D
DATUM	11. 9. 2020.	KOLEGIJ	Novinarstvo i kultura
NASLOV RADA	Utjecaj senzacionalizma na razvoj novih medija na primjeru glazbenog novinarstva		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	The impact of sensationalism on the development of new media on the example of music journalism		

MENTOR Lidija Dujić ZVANJE doc. dr. sc.

ČLANOVI POVJERENSTVA	1.	doc. dr. sc. Nikša Sviličić
	2.	doc. dr. sc. Irena Radej Miličić
	3.	doc. dr. sc. Lidija Dujić
	4.	doc. dr. sc. Željko Krušelj
	5.	

Zadatak diplomskog rada

BROJ 23_NOVD_2020

OPIS

Ovaj diplomski rad bavi se temom senzacionalizma u masovnim medijima koji se istražuje kroz suodnos kulture i novinarstva, na primjerima tiskanih i online medija, od 80-ih godina 20. stoljeća do danas. U teorijskom dijelu rada definiraju se parametri prema kojima se potom u praktičnom dijelu rada analiziraju izabrani primjeri glazbenog novinarstva kako bi se dokazala teza da je senzacionalizam bio jednako prisutan u starim tiskovinama kao i u današnjim novim medijima, no zbog forme tiskovina nije bio jednako vidljiv.

U radu je potrebno:

1. Postaviti teorijski okvir istraživanja fenomena.
2. Razmotriti status glazbenog novinarstva, od 80-ih godina 20. stoljeća do danas.
3. Definirati metodologiju istraživanja.
4. Komparativno analizirati medijske objave prema postavljenim parametrima.
5. Izvesti zaključke na temelju provedenog istraživanja.

ZADATAK URUČEN

11/9/2020

POTPIS MENTORA

IZJAVA O AUTORSTVU

I

SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim pristvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom student/su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, WAN NOVČIĆ (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom UTJECAJ SENZACIONALIZMA NA RAZVOJ KULTURE (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica
(upisati ime i prezime)

Novčić

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, WAN NOVČIĆ (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom UTJECAJ SENZACIONALIZMA NA RAZVOJ KULTURE (upisati naslov) čiji sam autor/ica. NA RAZVOJ KULTURE

Student/ica
(upisati ime i prezime)

Novčić

(vlastoručni potpis)

Sadržaj

1.	Uvod	1
2.	Senzacionalizam	3
2.1.	Kako prepoznati senzacionalizam.....	3
2.2.	Primjeri senzacionalizma iz tri hrvatska <i>mainstream</i> medija.....	5
2.3.	Senzacionalizam i samoubojstva	7
3.	Glazba i novinarstvo	11
4.	Novi mediji.....	18
4.1.	Povijest razvoja novih medija.....	19
5.	Sloboda tiska 80-ih godina prošlog stoljeća	22
5.1.	<i>Start</i>	22
5.2.	<i>Džuboks</i>	25
5.3.	<i>Polet</i>	31
6.	Analiza senzacionalističkih članaka časopisa <i>Džuboks</i> , <i>Polet</i> i <i>Rolling Stone</i>	34
6.1.	<i>Džuboks</i>	34
6.2.	<i>Polet</i>	37
6.2.1.	„Samoubojice“	38
6.2.2.	„Bad Blue Boys“	40
6.2.3.	„Sid Vicious nije Keith Richards“	40
6.2.4.	„Prljavi, ružni, glupi i smrdljivi“	41
6.3.	<i>Rolling Stone</i>	42
6.3.1.	Tragična rapsodija grupe Queen	42
6.3.2.	„Živi bili pa vidjeli: Nakon 30 godina provokacija, vatrena Madonna otkriva da ne namjerava prestati pomicati granice.“	43
6.3.3.	„Scorseseova australska seks bomba“	44
6.3.4.	Najseksi naslovnice svih vremena	44
6.4.	Rezultati.....	45
7.	Zaključak.....	47
8.	Literatura.....	49

1. Uvod

Ovaj diplomski rad bavi se temom senzacionalizma u masovnim medijima. Senzacionalizam se najčešće veže uz primjere javnih osoba iz područja zabave i kulture poput glazbe i filma. Premda se publika nerijetko protivi takvom medijskom pristupu, rubrike koje se bave senzacionalističkim temama i dalje postoje. Vijesti iz kulture zamjenjuju se vijestima koje se tiču osoba iz svijeta kulture. Svrha ovoga diplomskog rada jest prikazati senzacionalizam u medijima koji se (ne nužno) bave glazbom te kroz povijesni razvoj medija dokazati da je senzacionalizam prije bio prisutan u istoj mjeri kao i danas, iako zbog ograničenja forme (tiskovine) nije bio toliko očit. U radu se istražuje senzacionalizam kroz odnos kulture i novinarstva od osamdesetih godina prošlog stoljeća do danas – kako bismo bolje razumjeli današnju inačicu senzacionalizma što onda dovodi i do lakšeg prepoznavanja i eliminiranja takvog tipa vijesti. Analizom tiskovina poput *Poleta* (1967. – 1990.), *Džuboksa* (1966. – 1969., 1974. – 1985.) i *Rolling Stonea* (2013. – 2015.) prikazat će se razvoj odnosa novinarstva i glazbe koji je bitan za daljnju analizu senzacionalizma u tim medijima.

Cilj je diplomskog rada dokazati da senzacionalizam u današnjem obliku nije proizveden pojavom internetske platforme i multimedijalnosti, već da je senzacionalizam koji je postojao ranije utjecao na kreiranje forme internetskih medija kakve danas poznajemo. Rad će isto tako pokazati da je senzacionalizam osamdesetih kao i danas služio za privlačenje čitatelja, no sadržaj je kontradiktorno sadašnjim trendovima bio kvalitetniji i temeljitiji. U dokazivanju ove teze bit će naglašena važnost prepoznavanja senzacionalizma kao i važnost kritičkog razmatranja medijskih objava – kako čitatelja, tako i novinara.

Prvi dio diplomskog rada uvest će nas u teoriju senzacionalizma te odnosa glazbe i novinarstva. Teorijskim prikazom senzacionalizma ujedno se postavljaju parametri prema kojima će se senzacionalizam kasnije prepoznavati. Odnos glazbe i novinarstva donosi objašnjenje pozadine na kojoj senzacionalizam danas djeluje. Također je bitno prikazati koju ulogu novinar obavlja na području glazbe te u kojoj su mjeri stručnjaci odgovorni za kvalitetan sadržaj.

Drugi dio diplomskog rada prikazat će nastanak, razvoj i današnji oblik novih medija, ali će se osvrnuti i na starije tiskovine poput *Starta* (1969. – 1990.) i *Poleta* (1967. – 1969., 1976. – 1990.) koje su imale važnu ulogu u demokratizaciji i borbi za slobodu govora u socijalističkom režimu. Povijesni razvoj novih medija ukazat će na razvoj novih trendova u novinarstvu te pokušati objasniti ulogu senzacionalizma u razvoju internetske platforme u Republici Hrvatskoj dok će presjek tiskovina osamdesetih godina prošlog stoljeća pokazati koliko su one u svojim ponekad ekstremnim strategijama bile važne za demokratizaciju novinarstva.

U posljednjem dijelu diplomskog rada bit će analizirani izabrani mediji. Analizom tiskovina pokušat će se dokazati navedena teza da je senzacionalizam bio jednako prisutan u starim tiskovinama kao i u današnjim novim medijima, no zbog forme tiskovina nije bio toliko očit. Također se želi dokazati njihov direktan utjecaj na kreiranje internetskih formi kakve postoje danas. Analiza će biti provedena na nekoliko brojeva časopisa i magazina iz kojih će biti izabrani tekstovi za dokazivanje teze.

2. Senzacionalizam

Senzacionalizam je popularan medijski trend. Suvremeni mediji djeluju pretežno u *online* okruženju te ga je gotovo nemoguće izbjeći, osim kada se radi o konkretnom istraživačkom novinarstvu (npr. emisija *Provjereno* Nove TV). U svijetu glazbe senzacionalizam je sveprisutan upravo zato što se radi o javnim osobama, glazbenicima, izvođačima. Nerijetko vidimo naslove o privatnim životima autora/glazbenika. Senzacionalizam se provlači i u recenzije glazbenih djela kada se pokušavaju odgonetnuti poruke kriptirane u tekstove i glazbu izvođača. Jasno je da tu postoji neprekidna veza između senzacionalizma i *klikanosti*, bombastičnih naslova i zarade, zadiranja u ljudsku privatnost i čitanosti.

„Tabloidizacija, žuti tisak i senzacionalizam tip je novinarstva za kojeg se odlučuje sve više novinara, urednika i redakcija diljem svijeta. Ovaj tip novinarstva posebno je raširen u Hrvatskoj ali i svim ostalim zemljama koje su nedavno izašle iz rata, nerazvijene su ili su još u tranziciji. Svima je poznato da mediji oblikuju javno mišljenje ili bar imaju veliki udio u kreiranju istoga. Svjesno ili nesvjesno, naše se mišljenje temelji na onome što smo pročitali, čuli ili vidjeli. Smatra se da je potreba za tabloidima, žutim tiskom i senzacionalizmom zapravo odraz današnjeg društva i okolnosti u kojima živimo.“ (Mulavdić 2017: 4)

Iako senzacionalizam dolazi u više različitih inačica koje su iskusnom oku lako uočljive, zanimljivo je to što je senzacionalizam dovoljno jednostavan da ga se zapravo ne prikriva. U novinarstvu vezanom uz glazbu, kada govorimo o *mainstream* medijima, sve se manje obrađuje glazba. Kako bismo dokazali takvu tezu, dovoljno je otvoriti bilo koji portal i vidjet ćemo da se zapravo piše o privatnim aferama autora i glazbenika u znatno većem omjeru naspram glazbe koju izvode. Jasno je da postoji trend prema kojemu autori/izvođači prodaju glazbu tako što na neki način prodaju sebe što naravno djeluje jeftino pa su tako i članci senzacionalističke orijentacije najčešće toliko jeftini da prelaze granice dobrog ukusa.

2.1. Kako prepoznati senzacionalizam

Svi navedeni primjeri dokazuju kako se današnja uloga masovnih medija promijenila. Mediji i dalje djeluju u službi javnosti, no oni više nisu ovdje samo zato da bi izvijestili o nekom događaju. Mediji su tu da bi šokirali. Agencija za elektroničke medije na *web* stranici portala Medijska pismenost odgovara na pitanja kako prepoznati senzacionalizam kroz sljedeće točke:

- IZVJEŠTAVANJE O NEVAŽNIM TEMAMA
- KRŠENJE PRAVA NA PRIVATNI ŽIVOT
- POVREDA NEČIJEG UGLEDA U DRUŠTVU

- IZVJEŠTAVANJE O TRAGEDIJAMA I NESREĆAMA
- IZVJEŠTAVANJE O RATOVIMA
- IZVJEŠTAVANJE O DJECI.¹

Izvještavanje o nevažnim temama nepotreban je, ali čest trend. Takav oblik izvještavanja najčešće se odnosi na javne osobe i događaje koji nimalo nisu u interesu javnosti. To se automatski nadovezuje na drugu točku, kršenje prava na privatni život. Izvještavanje o nečijim privatnim aferama (koje nisu povezane s radom koji te javne osobe obavljaju) dovodi do povrede nečijeg ugleda u društvu što se nikako ne smije dogoditi jer svaka osoba ima zakonsko pravo na održavanje ugleda i dostojanstva. Upravo zato treba spomenuti sljedeća pravila:

1. „Novinar je dužan poštovati te zakone i ljude o kojima piše ne smije vrijeđati niti o njima objavljivati neistinite i neprovjerene informacije.“
2. „Novinar u javnosti ne smije stvoriti pogrešan zaključak o nekoj osobi, tj. dovesti je na loš glas u društvu.“
3. „Osoba bi kasnije mogla trpjeti nelagodu, sram i pritisak okoline u kojoj živi.“²

Izvještavanje o tragedijama i nasilnim djelima mora biti svedeno na minimalnu razinu upravo zbog potencijalne pojave sekundarne viktimizacije jer „opisivanjem, prepričavanjem i čitanjem takvih vijesti, unesrećena osoba iznova proživljava tragičan događaj“.³ Ratno novinarstvo smatra se najzahtjevnijim upravo zato što je sam novinar nerijetko u neposrednoj opasnosti. Na *web* stranici Medijske pismenosti o ratnom izvještavanju navode sljedeće: „U prikazivanju ratnih sukoba mediji ne smiju manipulirati riječima, zvukom i slikom. Novinari, a posebno snimatelji, ne smiju manipulirati odabirom kuta snimanja. U ratnim okolnostima novinari svojim izvještavanjem moraju pridonositi mirnom rješenju sukoba, a ne poticati nasilje iznošenjem mučnih detalja. Odgovornost novinara od velike je važnosti za mogući završetak rata.“ Pravila poput ovog najteže je realizirati. Ako se novinar nađe u ratu koji se tiče njegove domovine, teško je ostati neutralan. Teško, ali ne i neizvedivo. Primjerice, za vrijeme Domovinskog rata državna televizija (HRT) bila je zadužena za podizanje nacionalne svijesti i morala hrvatskih branitelja pa su se u reportažama mogli naći grafički prikazi ratnih stradanja (iz „jednog kuta snimanja“).

¹ <https://www.medijskapismenost.hr/>

² <https://www.medijskapismenost.hr/kako-prepoznati-senzacionalizam-u-medijima/>

³ Isto.

Izvještavanje o djeci dovodi nas do najosjetljivije društvene skupine. Novinar ne smije otkrivati identitet djeteta, pa samim time ne smije otkriti ime roditelja, inicijale djeteta, dob ili školu koju pohađa. Najbolji način za ovakav tip izvještavanja jest izvještavanje o problemu s kojim se dijete nosi, a ne o djetetu.

2.2. Primjeri senzacionalizma iz tri hrvatska *mainstream* medija

Primjeri su preuzeti s tri najtiražnija portala prema Reuters Institute Digital News Reportu⁴ 2018.: *Index.hr*, *24sata.hr* i *jutarnji.hr*. Primjeri koji će biti prikazani vezani su isključivo za glazbenike/izvođače.

1. *24sata.hr*: „Lille ima jednu osvježavajuću Lubenicu za sve!“⁵

Suhoparan tekst donosi dvije izjave Lidije Bačić i Miki Solusa. Jedini dio teksta koji daje konkretne informacije vezane uz pjesmu o kojoj se piše, dolaze iz jedne rečenice: „Autori teksta su Fayo i Miki Solus koji je ujedno zaslužan i za aranžman, dok je miks radio Branimir Mihaljević. Spot je sniman u Novalji, a radila ga je ekipa Neo Visuals.“ Iz naslova članka možemo vidjeti koliko je senzacionalizam duboko ukorijenjen u *online* medije, ali i koliko ga određeni autori, glazbenici i izvođači podržavaju jer dopuštaju srozavanje samih sebe na sve niži nivo. Osim *clickbait* naslova ovaj članak opremljen je istom takvom fotografijom.

2. *Index.hr*: „Mariah Carey priznala s koliko je muškaraca spavala, mogli biste se iznenaditi“⁶

Već u prvoj rečenici možemo saznati odgovor na pitanje u naslovu, nakon čega slijedi izjava pjevačice: „Nisam ih imala tako puno, ali su bili različiti. Spavala sam sa samo pet ljudi u životu, mislim da sam čedna u usporedbi sa svojim kolegicama.“ U nastavku teksta nalazimo analizu u kojoj se utvrđuje identitet njenih partnera. Članak je opremljen fotografijom koja u ovom slučaju ne odiše senzacionalizmom, već je preuzeta s Instagram profila pjevačice.

⁴ <http://media.digitalnewsreport.org/wp-content/uploads/2018/06/digital-news-report-2018.pdf>

⁵ <https://www.24sata.hr/news/lille-ima-jednu-osvjezavajuću-lubenicu-za-sve-639830>

⁶ <https://www.index.hr/magazin/clanak/mariah-carey-priznala-s-koliko-je-muskaraca-spavala-mogli-biste-se-iznenaditi/2101499.aspx>

3. *jutarnji.hr*: „SEVERINA U BIKINIJU IZAZVALA POMUTNJU NA INSTAGRAMU 'Nisi ti mršava, ti si istrenirana, vretenasta i izdefinirana do bola. Ma nema ti ravne!'“⁷

Tekst počinje informacijom o tome gdje se obitelj Kojić trenutno odmara na, kako navode, zasluženom godišnjem odmoru. O naslovu se ne može puno reći, podržava osnove *clickbaita* i senzacionalizma. U nastavku teksta prenose se isključivo objavljeni komentari s društvenih mreža.

Interesantan odgovor na dane *clickbaite* naslove *online* zajednice na društvenim mrežama (primjer Facebooka) jest stranica Hejt za klikbejt.⁸ Oni na svom profilu objavljuju linkove tekstova s hrvatskih internetskih portala uz digresije i opise o čemu se u tekstu zapravo radi – proučavajući njihovu stranicu ne moramo dakle „dati klik“ kako bismo to saznali. Sljedeći primjer prikazuje djelovanje njihovog profila i direktno je povezan s prethodno danim primjerom vezanim uz Miriah Carey (*Index.hr*):

⁷ <https://www.jutarnji.hr/spektakli/domace-zvijezde/severina-u-bikiniju-izazvala-pomutnju-na-instagramu-nisi-ti-mrsava-ti-si-istrenirana-vretenasta-i-izdefinirana-do-bola-ma-nema-ti-ravne/9127841/>

⁸ <https://www.facebook.com/hejtzaklikbejt/>

Slika 2.2.1: Prikaz prenesenog članka na Facebook stranici Hejt za klikbejt

Ovakva doza senzacionalizma u sva tri članka zapravo je bezopasna, šteti reputaciji i ugledu novinarstva, ali ne dovodi do ugrožavanja nečije egzistencije. Ipak, svijet glazbe često donosi tragične slučajeve borbe s ovisnostima i još tragičnije slučajeve smrti i samoubojstava. Ako govorimo o izvještavanju o takvoj vrsti podataka, senzacionalizam se u potpunosti mora izbjeći kako ne bi doveo do pokušaja oponašanja istih činova.

2.3. Senzacionalizam i samoubojstva

Mediji u funkciji javnog informiranja često daju prevelik publicitet samoubojstvima, što je s etičke strane pogrešno. U svijetu glazbe, ali i drugih oblika umjetnosti, samoubojstvo nije rijedak pojam. U medijima se samoubojstvo nerijetko glorificira, prikazuje kao herojski čin. Najčešće se to ne događa jednim tekstom pa više medijskih publikacija koje govore o istom tragičnom

dogadaju rezultira stvaranjem legendarnog ozračja i kulta suicida. Naslovi takvih tekstova najčešće ne sadržavaju ocjenu samoubojstva kao negativnog čina. Kada izvještavamo o samoubojstvima, treba pripaziti na sljedeće faktore:

- Statističke podatke treba tumačiti pažljivo i ispravno.
- Treba se koristiti autentičnim i pouzdanim izvorima informacija.
- Treba pažljivo postupati sa spontanim komentarima.
- Treba izbjeći pretjerivanje.
- Treba izbjegavati fotografije umrloga, načina i scene samoubojstva.
- Naslovi na prvoj stranici nikada nisu idealno mjesto za reportažu o samoubojstvima.
- Treba izbjegavati podroban opis načina počinjenja samoubojstva i načina nabavke sredstava za samoubojstvo.⁹

Noviji primjer samoubojstva koje je obilježilo glazbenu povijest odnosi se na frontmana grupe SoundGarden, Chrisa Cornella. Tragičan čin izvršen je 18. svibnja 2017. Analiza primjera izvest će se na temelju četiri teksta domaćih i četiri teksta stranih portala.

Domaći/regionalni portali:

1. „Chris Cornell počinio samoubojstvo“¹⁰
2. „Obdukcija pokazala: Chris Cornell se objesio“¹¹
3. „TVRDI NJEGOVA ŽENA Chris Cornell ubio se jer je uzeo preveliku dozu antidepresiva?“¹²
4. „Policija potvrdila: Chris Cornell počinio samoubojstvo vješanjem“.¹³

Već na prvi pogled možemo vidjeti da tri od četiri navedena članka u naslovu sadrže način na koji je izvršeno samoubojstvo dok portal *100posto* navodi i slučaj zlouporabe lijekova. *Muzika.hr* naslov drži pod kontrolom, no u tekstu i daljnjem razvoju priče navode detalje tragičnog čina kao i tekst jedne od pjesama koje su izvedene na koncertu noć prije samoubojstva:

⁹ <https://www.medijskapismenost.hr/medijska-paznja-i-samoubojstva-kako-bi-se-trebalo-izvjestavati-o-samoubojstvima/>

¹⁰ *Muzika.hr*, <https://www.muzika.hr/chris-cornell-pocinio-samoubojstvo/>

¹¹ *Večernji.hr*, <https://www.vecernji.hr/kultura/pjevac-soundgardena-chris-cornell-se-objesio-1170805>

¹² *100posto.hr*, <https://100posto.hr/scena/chris-cornell-ubio-se-je-je-uzeo-preveliku-doza-antidepresiva>

¹³ *Ravnododna.com*, <https://ravnododna.com/policija-potvrdila-chris-cornell-pocinio-samoubojstvo-vjesanjem/>

„So bleed your heart out, there’s no more rides for free, bleed your heart out, I said what’s in it for me? What’s in it for me?” (Iskrvari svoje srce, nema više besplatnih vožnji, iskrvari svoje srce, kažem što ja time dobivam, što ja time dobivam?)¹⁴ stoji u glavnom refrenu pjesme, nakon koje su već standardno uživo ukomponirali i dio od „In My Time Of Dying” (U moje vrijeme umiranja). *Večernji list* u tekstu navodi izjave policije u kojima stoji da je Cornella pronašao prijatelj „kako leži u kupaonici i ne daje znakove života“. Tekst donosi i kratak presjek pjevačeve povijesti ovisnosti. *100posto* u tekstu donosi izjave Cornellove supruge koja govori kako on nikoga nije htio povrijediti, osim toga tekst sadrži detalje o lijekovima kojima se pjevač navodno predozirao: „Njegova supruga Vicky Karayiannis napisala je kako je frontmen Soundgardena i Audioslavea uzimao lijek Ativan, koji se koristi za suzbijanje tjeskobe, ali i koji može izazvati paranoju, suicidalne misli, poremećaj govora i percepcije.“ Regionalni portal *Ravno do dna* ovakav je slučaj prikazao s najmanjom dozom senzacionalizma, no i dalje opisuju navedeni čin i mjesto događaja. Ipak, tekst se više bazira na Cornellova postignuća i koncerte.

Strani portali:

1. „Details Emerge About Chris Cornell’s Suicide in Leaked Police Report“¹⁵
2. „Chris Cornell dead: Detroit police release full account of singer's death“¹⁶
3. „Chris Cornell Suicide Photos + Autopsy Released“ (Graphic)¹⁷
4. „What was Chris Cornell’s cause of death, when did he commit suicide and what was his James Bond song?“¹⁸

Svi navedeni naslovi sadrže dozu senzacionalizma, no najjači i najbolji primjer pretjerivanja nalazi se na portalu *Digitalmusicnews.com*. U naslovu otkrivaju kako će prikazati fotografije bolnog čina, a u nastavku teksta naslov dokazuju istinitim. Kroz trinaest fotografija prikazana je soba u kojoj je Cornell izvršio samoubojstvo te se prikazuju fotografije predmeta kojima se

¹⁴ Svi prijevodi I. N.

¹⁵ *Variety.com*, <https://variety.com/2017/music/news/chris-cornell-suicide-details-leaked-police-report-1202437510/>

¹⁶ *Independent.co.uk*, <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/music-0/chris-cornell-dead-detroit-police-full-account-singer-soundgarden-audioslave-a7836946.html>

¹⁷ *Digitalmusicnews.com*, <https://www.digitalmusicnews.com/2017/07/12/chris-cornell-suicide-photos-autopsy/>

¹⁸ *TheSun.co.uk*, <https://www.thesun.co.uk/tvandshowbiz/3590174/chris-cornell-dead-suicide-cause-of-death-soundgarden/>

objesio, lijevka koje je koristio kao i fotografije odvaljenih vrata sobe. U tekstu članka također opisuju na koji je način Cornell pronađen: „Kirsten had kicked the door open when Vicki found out that the MGM staff wouldn't open the hotel room. After finding the bathroom locked, he called 911 and asked the hotel to send security. Kirsten found the lifeless singer on the bathroom floor.“ (Kirsten je otvorio vrata kad je Vicki saznala da osoblje MGM-a neće otvoriti hotelsku sobu. Otkrivši da je kupaonica zaključana, nazvao je policiju i zamolio hotel da pošalje osiguranje. Kirsten je na podu kupaonice pronašao beživotnog pjevača.) *Variety* i *Independent* prenose isti dio priče te navode kako je riječ o samoubojstvu vješanjem. *The Sun* donosi puno više detalja poput činjenice da je Cornella supruga našla na podu kupaonice dok mu je krv curila iz usta ili pak potpuno nezvezan detalj da je Cornellov tjelohranitelj prije izlazio s manekenkom Heidi Klum.

3. Glazba i novinarstvo

Prema časopisu *The Numbers & Niches*¹⁹ glazba kao novinarska tema zaživjela je kroz prve kritike klasične glazbe u devetnaestom stoljeću: „Much like its subject matter, Music Journalism has had to adapt to changes through the ages. With its roots in classical music criticism, early publications like Leipzig’s Allgemeine musikalische Zeitung (General music newspaper) and London’s The Musical Times in the 19th century comprised the study, discussion, evaluation and interpretation of music.“ (Baš kao i predmet koji proučava, glazbeno novinarstvo moralo se kroz stoljeća prilagođavati promjenama. S korijenima u kritici klasične glazbe, rane publikacije poput Leipzigove Allgemeine musikalische Zeitung (opće glazbene novine) i londonskog The Musical Timesa u 19. stoljeću obuhvaćale su proučavanje, raspravu, procjenu i interpretaciju glazbe.) Promatrajući glazbu kao važan kulturološki fenomen shvaćamo kako je bitno objektivno i savjesno izvještavati o svemu vezanom uz nju.

„Zlatno doba“ glazbenog izvještavanja trajalo je od početka šezdesetih do kraja osamdesetih godina prošlog stoljeća. Taj period označava izjednačavanje rock kritičara sa samim rock zvijezdama te procvat glazbeno orijentiranih medija (*Rolling Stone*, *Creem*, *The New Yorker*, *The Village Voice*). Ovakvim drastičnim pomakom fanovi konačno mogu dobiti uvid u svijet stvaralaštva svojih heroja, i to iz prve ruke. Glazbeno novinarstvo ne odnosi se samo na kritiku, iako je kritika jedan od najpriznatijih dijelova profesije, već se bavi proučavanjem procesa umjetničkog stvaralaštva, životnog stila muzičara, modnih trendova i novih obrazaca ponašanja.

Ulaskom u novo stoljeće dolazi do prekretnice, žanrovski dominantnu rock glazbu zamjenjuje novootkriveni *pop*.²⁰ Takav događaj u glazbenoj povijesti označio je svojevrsnu prekretnicu jer je doveo do demokratizacije glazbene kritike koja je samim time izgubila oštrinu i nit vodilju koja će odijeliti smisleno od besmislenog²¹: „Come the turn of the 21st century and „Poptimism (or Popism)“ takes over. Pop music stakes a claim for legitimacy, powered by the blog-fueled democratization of music criticism. Is Beyonce not equally culturally significant as Bruce Springsteen? Is it not unfair to deprive modern pop artists of labels of authenticity simply

¹⁹ https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Docs/Browse/ArtsPublications/Numbers_Niches_Issue08_web.pdf

²⁰ Pop ili pop-glazba (od engleskog *popular*, omiljen) vrsta je glazbe koja u pravilu sadrži jednostavne, pamtljive melodije s refrenima koji lako ulaze u „uho“, tj. one što su lako pamtljive. Često imaju „udicu“ – jednu ili više glazbenih, ritmičkih ili vokalnih zamisli dizajniranih da ponavljanjem „zakvače“ slušateljevu pažnju. Navedeno prema: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Pop>

²¹ https://www.nlb.gov.sg/Portals/0/Docs/Browse/ArtsPublications/Numbers_Niches_Issue08_web.pdf

because of their genre?“ (Dolaskom prijelaza 21. stoljeća „Poptimizam (ili Popizam)“ preuzima kontrolu. Pop glazba postavlja zahtjev za legitimitetom, upotporen blogerskom demokratizacijom glazbene kritike. Nije li Beyonce jednako kulturološki značajna kao Bruce Springsteen? Nije li nepošteno oduzeti suvremenim pop umjetnicima oznake autentičnosti jednostavno zbog svog žanra?) U novijoj povijesti (od 2010.) pojavljuju se algoritmi koji u potpunosti zamjenjuju personalnu komunikaciju i ulogu glazbenog novinara te sami predlažu glazbu koja je trenutno aktualna, zanemarujući procjenu kvalitete umjetničkih djela. Ako pojedinac ima istančan glazbeni ukus i određeno znanje u sferama kulture i umjetnosti, znat će isprofilirati ponudu po svojim referencama, no laik za to neće biti sposoban. Najveći problem zamjene fizičke osobe algoritmom jest upravo to što algoritam preporučuje nove izvođače prije no što je fizički moguće preslušati/proučiti djela ponuđena dan/tjedan prije tim istim algoritmom. Zbog takvih primjera uloga glazbenog novinara/kritičara blijedi. Izbljedio je i sam koncept glazbenih publikacija pa je tako format albuma danas u potpunosti nepoželjan. Publikaciju poput albuma moramo gledati konceptualno kako bi ostvarila svoj potencijal, no kako zadržati koncept albuma ako se danas popularizira što brža (jednokratna) informacija, u ovom slučaju jedna ili druga pjesma, a ostalo se preskače. Ovakve tvrdnje iz perspektive glazbenika i autora možemo potkrijepiti navodima iz intervjua s Dubravkom Ivanišem, frontmanom dugovječnoga zagrebačkog benda Pips, chips & videoclips. Na pitanja o formatu albuma uvijek daje isti odgovor: „Ne. O albumu kao formi, kao konceptu trenutno ne razmišljamo. Voljeli bi svakih 6 mjeseci izaći s novim songom. To je plan, uvijek moraš skovati plan da imaš nešto za zeznuti.“²² Pjevač dodaje da bend ne razmišlja o albumu jer se trenutno ne vide u konceptu „koji je, barem ovdje, tržišno totalno deplasiran“.²³ „Forma, koncept albuma, ovdje ne živi već dugo a ne živi ni u svjetskoj diskografiji. Nije mi baš neki veliki izazov. Za mene je album više neka vrsta likovnog izazova da ga uobličimo prije nego što je to skup pjesama koje baš sve zajedno želimo u jednom trenutku prikazati.“²⁴ „Gotovo nitko ne sluša albume odnosno pjesme u albumskom poretku i kontinuitetu. Jesu li društvene mreže, odnosno platforme, tome uzrok ili su i one tek posljedica transformativnih procesa ljudskog društva, preciznije naše civilizacije. Neka se time

²² <https://www.showbizmagazin.com/dubravko-ivanis-o-25-godina-grupe-pips-chips-videoclips-i-novom-singlu/>

²³ <https://bosonoga.com/2017/11/15/pips-chips-videoclips-objavili-novu-pjesmu-koja-je-pjesma-o-pjesmi-video/>

²⁴ <https://www.facebook.com/vecernji/videos/semiotika-dubravko-ivani%C5%A1-ripper-otkriva-nam-detalje-o-novom-albumu-grupe-pips-c/10155564394917606/>

bave stručniji od nas. U svakom slučaju, u bilo kojoj niši očekuje se brzo postizanje ciljeva s maksimalnom efikasnošću. I mi smo dijelom mašine, posljedično vremenom naučene i stečene percepcije konzumenata. Još je važnije što navedeni konstrukt postaje i naš zahtjev prema sebi samima. (...) Jeftino, jednodimenzionalno, neproživljeno. Sve je svemu nalik – mobiteli, tenisice, auti, mjuza. Tko je tu tko i što je tu što. Uspješan je onaj tko stane u pet bazičnih emojia. Kronično nedostaje idealizma, odsustvo je temeljnog smisla.“²⁵ Na primjeru Dubravka Ivaniša možemo vidjeti da glazbenik koji posjeduje određena znanja i vještine u područjima masovnih medija lako može primijeniti određene metode kako bi prospješio karijeru i izabrao najbolju soluciju za publiciranje svojih daljnjih radova.

Upravo zbog ultimativne virtualne slobode stručnjaci, novinari i kritičari imaju pojačanu dužnost kao čuvari vrata koji će usmjeriti publiku u onaj dio koji se smatra kvalitetnim. Problem glazbenog novinarstva u Hrvatskoj je taj što se uglavnom ne zapošljavaju novinari, već takvu dužnost obnašaju *community* novinari, ljudi koji su ambiciozni prema glazbi, no nisu educirani novinari pa tako ne poštuju određene norme i načela. Nerijetko se događa da jako dobar sugovornik u intervjuima kaže jako malo zato što pitanja nisu dobro pripremljena. Zanimljiv odgovor glazbenika na novinarsku (ne)profesionalnost ponovno je vezan uz Dubravka Ivaniša koji je završio studij novinarstva. Isfrustriran jednoličnim pitanjima u intervjuima na Facebook profilu benda pokrenuo je rubriku A&A (*answer and answer*) četvrtkom. Takav odgovor na stanje u novinarstvu zanimljiv je pokušaj da se suzbije sirova realnost i daju zanimljive retrospekcije stanja profesije. Primjere ćemo navesti kroz *screenshotove* profila.

²⁵ Dubravko Ivaniš, <https://www.facebook.com/pipschipsvideoclips/>

pipschips&videoclips

11 April · 🌐

Nitko ne čita intervjuje, jel tako? Većina ih sadrži generečke odgovore na generička pitanja. Osobno, često odgovaram na pitanja postavljena po špranci od novinara koji nemaju vremena analitički baviti se Pipsima i trudim se odgovorom udahnuti im život. Nekad trošim ludo vremena. Četvrtkom odsad rokamo A&A. Slobodno komentirajte, tako ćete pomoći da budem bolji.

pa evo naprimjer (pitanje 1)

(P) Koliko sopstveno „ja“ ostaje u onome što se stvara i postoji li podvlađivanje publici i u jednom trenutku? Koliko je to dobro ili loše?

(O) Pjesma je onoliko dobra koliko je iz nje apstrahiran „ja“ i bilo kakva autorova namjera odnosno manipulacija. Kreacija je poništavanje jastva, mukotrpan proces, jer jastvo je naš prvi egzistencijalni obrambeni zid, ali isto tako lako sklizne u taštinu i tada je najgori dželat kreacije. Utoliko, kreacija, iskonska, ona lišena jastva zapravo je dobrodošlica za monstruma. Jer ideja svojeg domaćina i odgaja i ubija, dvostran je to proces. Često se srećem s pitanjem o povlađivanju publici. Iskreno, ne razumijem ga, smatram da je velik majstor onaj tko bi uspio u namjeri da napiše pjesmu koja mu se ne sviđa, ali je zato nekome drugome jebena. Ja svakako nisam tako dobar.

👍❤️ 85

59 comments

👍 Like

💬 Comment

➦ Share

Most relevant ▾

Write a comment...

Hrvoje Rukavina Nazovi me idiotom, ali čitam interview, i pitanje i odgovor

Like · Reply · 17w

pipschips&videoclips Hrvoje Rukavina znaš kaj, nemoj nikom reć, ja kad dajem int često ne čitam pitanje. psssst... 😊

Like · Reply · 17w

Slika 2.3.1. Prvi prikaz A&A rubrike na Facebook stranici pipschips&videoclips

pipschips&videoclips

2 May · 🌐

četvrtkom A&A. danas je na redu jedno od top 5 generičkih pitanja, potpuno isto u 30 godina odgovaranja. i mojih 2968 različitih varijanti odgovora na njega. ono, što očekuješ od koncerta? očekujem, najiskrenije, kitu labudovu. nije gig utakmica da prognoziram rezu. anyway, postavljajte pitanja dolje u komentarima, možete vi to puno bolje od tzv. profesionalaca.
(P) Kakav je osjećaj nastupati na/u (sad slijedi ime grada, kluba, venua, op.a.), kakva su očekivanja?

.....
(O) Putovanje je naš posao. Doći, stići, obići. Pritom zaista nema neke velike razlike između nas i primjerice srednjovjekovnih zabavljачkih družina koje su hodočastile po gudurama. Prvo je putničko pravilo - po putu nemoj ništa očekivati. Očekivanje u startu upropasti iznenađenje. Čarolija je u tome da se ponekad dese stvari koje ne možemo ni domisliti. Kad se jednom desi sve što bi moglo dogoditi, i nama i publici, vratit ćemo se kućama i više nikada nećemo iz njih izaći.

38

4 comments

Slika 2.3.2. Drugi prikaz rubrike A&A na Facebook stranici pipschips&videoclips

Uz dva prikazana primjera, postoji puno više primjera koji zapravo ne odgovaraju formatu pisanog intervjua zbog dužine odgovora, no imaju smisla u tjednoj rubrici (jedan četvrtak – jedno pitanje). Zbog navedenih razloga sljedeći primjeri sastojat će se od pitanja, djelomičnog odgovora i linka za cijeli odgovor.

- (P) Psovke ('ružne riječi') u pjesmama... u kojoj mjeri su tu s namjerom, rade li posao kako si ti zamislio da bi trebalo? ili su slučajno tu al opet nicim drugim zamjenjive..? kakav su one filter za publiku? npr sa pjesmom 3pm mi se dogodilo da sam na prvu primijetila samo mnoštvo 'ružnih riječi' (i osjecanja) ustrajala sam slusati na repeat da zaronim ispod i tamo otkrila jedan drugi nivo songa. drag mi je 3pm... a znam da su mnogi odustali prije no sto su stigli tamo.. jesi li sretan s tim dijelom svojih pjesama?

(O)²⁶ „(...) Riječi. Riječi su ubojitije od metka, trubio bi u srednjoj dobi Jozo Puljizević na satovima „Osnova novinarstva“. Zapamtio sam tu rečenicu više kao von oben preseravanje nego

²⁶ https://www.facebook.com/pipschipsvideoclips/posts/10156730510952701?__tn__=K-R

što sam tada u nju povjerovao. I sada držim da je onda, davnih osamdesetih prošlog stoljeća, ubuđala konzerva sardina iz "Samo da opstaneš" paketa na rezervističkoj JNA vježbi mogla prouzročiti više štete nego bilo koja postojeća kombinacija slova. Danas, moram priznati da se citat pokazuje proročanskim. Ja se, u okviru svog zanimanja, citiram „skladatelj pop i rock glazbe“ nužno bavim riječima. Malo rečeno, 24 sata dnevno, na ovaj ili onaj način, u divljoj sam potjeri za riječima. Rekoh već, mrzim ih. Prema riječima, tako i psovka, izolirano od songa gledajući, nemam nikakav odnos doli prema lovinu. (...)“

- (P) Jesi li si razmišljao, da možeš, kako bi naslikao svoj unutarnji svijet?

(O)²⁷ „(...) Moja žena je slikarica. Apstraktna slikarica, tako kaže. Dvadeset godina bračne družbe nužno pridonijelo je tome da na slikarstvo, o kojem i dalje pojma nemam, gledam isključivo kroz njena djela; dakle kao na apstrakciju, rolercoaster pobacanih crta, nasumičnih koloritnih namaza, kaotičnih emocija od kartona, smeća i svega što joj se nađe pri ruci a nije za ručak. Onog figurativnog slikanja, onog u kojem se „o nečemu radi“ i u kojem je svijet frizan takav kakav je, bjelodano realan i naštrebano poznat, u kojem, barem okvirno, postoji i dolje i gore, registrirani sustav vještina i rutina – e njega se pomalo gnušam. (...)“

- (P) Kakvo je stanje svijesti frontmena benda tokom velikog giga? Postoji li uopće tijekom koncerta prostor za samoprocjenu?

(O)²⁸ „(...) Mentalna priprema starta danima unaprijed. Slažem gig repertoar u excelu na laptopu. Zapravo pišem scenarij. Imaginiram sve te buduće male glave ispod nas, ispred nas, koje za to vrijeme pohađaju svoje škole, rade svoje bogtepitakoje poslove, ili naprosto Postoje. Pričam sam sa sobom s prstima na tipkovnici. „Krenut ćemo prpošno“, srčem kaficu, zamišljam buljeći u ekran; „evo, nek prvo ide „Kung fu“, okej, to malo njih zna, ali je plesno i roka. Onda „Sex“, njega znaju, onda „Kratka povijest“ zezanje, zatim odemo u „Bi li“, tu već fino jašimo, e sad može „Fred“ i „Plači“, tu smo već doma, hopa cupa svi mi skupa, serviran je escajg i večera može početi. Eto vam za desert još i „Malena“.“ Jel okej?, jeste dobili to što ste tražili na Pipsima?, junačim se pred ekranom. „E pa nećemo više tako! Nećemo lako!“ (...)“

²⁷ Isto.

²⁸ Isto.

Iako se ovakav pristup može smatrati egoističnim (autor izgleda kao da sebe predstavlja boljim od drugih), egoizam se pobija činjenicom da je autor educirani novinar koji spletom okolnosti ne radi u struci, no razumije profesiju te daje zanimljiv primjer nekoga tko može biti u funkciji s obiju strana – novinara koji intervjuira i novinar kojega intervjuiraju. Na ovom primjeru možemo vidjeti da umjetnik može biti i nešto više od umjetnika, pa tako ovaj glazbenik vrlo dobro barata novinarskim pojmovima. Zbog toga je važno da novinar u svakom trenutku bude što bolje pripremljen jer ne može biti siguran koliko je sugovornik upućen u svijet medija ili koliko ga je sposoban nadmašiti ili posramiti.

Prodaja fizičkih izdanja umire, novi mediji i *online* okruženje postali su trend. Prosječna osoba više ne razumije dane koncepte jer je naučena na kratkoročno zadržavanje pozornosti, a glazbena industrija u potpunosti iskorištava svaki dio navedenih činjenica. Padom kvalitete glazbe pada i kvaliteta glazbenog novinarstva, kritike mogu biti kvalitetne i oštre, ali – kako uvesti nešto novo u nešto jednolično? Ako se sve kritike svode na diskreditiranje nekvalitetnog sadržaja i one same postaju monotone i dosadne, gube smisao i time miniraju svrhu i potrebu za sobom. Glazbeno novinarstvo izjednačuje se s glazbom, takva dva faktora djeluju proporcionalno i međusobno se tjeraju u propast. Kako pisati ako se nema o čemu pisati? Umjetnost prestaje biti umjetnost onda kada postane isključivo zaradom. Ako se umjetnička djela u formama pjesme tvornički izbacuju kao na traci, koliko mjesta još uvijek postoji za kvalitetno izvještavanje o novim trendovima i djelima. Iako se može reći da je situacija kontradiktorna pa tako nekvalitetna djela proizvode kvalitetne zvijezde (kvalitetne u smislu skandala), glazbeno novinarstvo trebalo bi biti u službi glazbe, a ne senzacionalizma. Danas u potpunosti shvaćamo da izvođač prodaje svoj proizvod, no to postiže sredstvima koja nemaju veze s ponuđenim proizvodom.

4. Novi mediji

Novi mediji poput interneta danas više ne izgledaju toliko novo. Web 2.0 donosi novo interaktivno sučelje još 2002. godine kako bi korisnici internetske platforme mogli sudjelovati u kreiranju sadržaja. Interaktivna dvosmjerna komunikacija u potpunosti mijenja pojam interneta jer svaki korisnik zapravo može postati kreator te aktivno sudjelovati u komunikaciji. U svrhu boljeg razumijevanja Weba 2.0 potrebno je prikazati tri definicije koje prenosi CARNet, javna ustanova koja djeluje u području informacijsko-komunikacijske tehnologije i njezine primjene u obrazovanju.

1. Definicija Weba 2.0: „Filozofija uzajamnog povećanja kolektivne inteligencije i dodane vrijednosti za svakog sudionika dinamičkim stvaranjem i dijeljenjem informacija.“
2. Cilj Web 2.0 tehnologije: „Posložiti stvari tako da samousluga kupca i algoritamsko upravljanje podacima dosegnu cijeli web, sve do rubova, a ne samo do centra; do dugačkog repa, a ne samo do glave.“
3. Tim O'Reilly²⁹ ovako definira termin: „Web 2.0 je poslovna revolucija u računalnoj industriji uzrokovana tretiranjem mreže kao platforme i nastojanje da se shvate pravila uspjeha na toj novoj platformi.“³⁰

Ako na pojam današnjeg interneta gledamo kroz ideje globalizacije, potpune međupovezanosti i interaktivnosti, važno je shvatiti koliku ulogu ima kritičko razmišljanje i obrazovanje pri korištenju takvog oblika masovnih medija. Novinarstvo je u tom pogledu u potpunosti promijenilo stari imidž. Pojavom prvih portala započela je revolucija hrvatskih medija, iako je isprva trebalo puno više vremena za prilagodbu novom *online* okruženju. Kako navodi Torlak (2013: 367): „Društvene, ekonomske, sociološke, kulturološke, a pogotovo tehnološke promjene itekako utječu na promjene i evoluciju u novinarstvu. Tako je transformacija suvremenog žurnalizma pod utjecajem ovih faktora, a prije svega, interneta, digitalizacije, platformi, društvenih mreža... očigledna već i laicima.“

²⁹ Tim O'Reilly (rođen 6. lipnja 1954.) osnivač je O'Reilly Media. Popularizirao je pojmove open source i Web 2.0. Navedeno prema: https://en.wikipedia.org/wiki/Tim_O%27Reilly

³⁰ Web 2.0 – sigurnosni rizici CCERT-PUBDOC-2008-11-245, <https://www.cert.hr/wp-content/uploads/2008/11/CCERT-PUBDOC-2008-11-245.pdf>

Zapadnjačke su kulture početkom devedesetih znatno utjecale na postavljanje trendova u novoj hrvatskoj demokraciji. U novijoj povijesti teško je zamisliti život bez računala koja nam zapravo služe kao prolaz u novu inačicu života u *online* okruženju. Takvim načinom života potrebno je biti kritičan prema svemu što se na internetu nalazi – kada govorimo o novinarstvu, shvaćamo koliko je važna profesionalna etika novinara.

Obitelj, škola, crkva, vršnjaci, utječu na identitet i položaj mladih u društvu, ali se taj utjecaj sve više pripisuje i televiziji, kao i drugim oblicima medijske kulture. Oni utječu na način ponašanja, razmišljanja i formiranja predstava koje imaju o sebi i drugima. Roditelji, nastavnici i vršnjaci nisu uvijek dovoljan izvor podrške za dileme s kojima se suočavaju mladi (Đerić 2006: 456-471). Kritička medijska pismenost podrazumijeva i osposobljavanje mladih u razumijevanju stereotipa koji su eksplicitno i implicitno prisutni u medijima. Socijalni psiholozi i stručnjaci koji se bave kulturom i medijima ukazali su kako stereotipima nedostaje točnost i logika, pa se zato označavaju i kao pogrešne generalizacije koje doprinose razvijanju predrasuda (Torlak 2013: 370). Problem kod mladih, izazvan novim načinom komuniciranja, jest socijalizacija. Što smo više povezani, to smo otuđeniji. Integracija u društveni život može postati iznimno zahtjevan pojam ako se društveni život odvija isključivo preko ekrana. Upravo se zbog toga mladi danas teže prilagođavaju društvenim zahtjevima i normama te samim time ne djeluju u skladu s poželjnim obrascima ponašanja.

Navedeni faktori poput globalizacije, Weba 2.0 te manjka *offline* aktivnosti pomiješani sa sveprisutnim senzacionalizmom, mogu dovesti do katastrofalnog rezultata. Upravo bi zbog toga novinari trebali dodatno raditi na svojoj ulozi *Gatekeepera* kako bi dostupne informacije bile korisne u oblikovanju društvene svijesti.

4.1. Povijest razvoja novih medija

Kako navodi Sapunar (2002: 274): „Televizija je bila prvi medij koji je integrirao druge medije i ostvario multimedijску prezentaciju. Nakon otkrića novih medija malo pomalo dolazi do spajanja televizije s njima i tako se ostvaruje multimedijalnost.“ Spajanje televizije s novim tehnologijama dovelo je do prve inačice multimedijalnosti – svima poznatog teleteksta. Teletekst je u Hrvatskoj zaživio 1982. godine za vrijeme prijenosa svjetskog prvenstva u gimnastici. HRT svoju verziju pokreće 30. travnja 1990. godine. Kroz prve faze rapidno je mijenjao svoje specifikacije kako bi došao do današnje verzije:

- „Prva razina teleteksta koja je bila tehnički ostvarena sadržavala je devedeset i šest znakova koji su bili prilagođeni engleskom pismu. Kao dopuna sadržaja realizirana su i šezdeset i četiri grafička znaka zbog kreacije jednostavnih grafika.“

- „Druga ostvarena razina donosi raspon do dvjesto pedeset i šest znakova. Grafički znakovi ostali su na istom broju, no teletekst sada može funkcionirati u raznim abecedama.“
- „Treća etapa razvoja donosi neograničenu uporabu znakova, grafičkih znakova i boja što donosi ukupan i neograničen pristup dizajniranju stranica.“
- „U četvrtoj razini ostvarena je mogućnost prenošenja telefotografija, što je vrhunac u razvoju.“ (Sapunar 2002: 276)

Teletekst pripada zastarjelim tehnologijama, a za novinarstvo nije toliko bitan ako ga ne shvatimo na drugačiji način – kao preteču internetskih portala. Iako je tehnički inferioran prema portalima, zastarjelog dizajna i ograničenih mogućnosti, teletekst je zapravo funkcionirao upravo onako kako danas funkcionira internetski portal, izuzev osobina Weba 2.0. Naslovna stranica sadrži glavne vijesti te naputak kako doći do određenih kategorija. Baš kao i portal, teletekst je sadržavao rubrike poput vijesti, sporta i *showbizza*. Na naslovnoj stranici sadrži i reklame koje nalikuju na današnje verzije internetskih reklama poput skočnih prozora. Ipak, rapidnim tehnološkim napretkom televizija i teletekst zamijenjeni su internetom i portalima.

Priča o internetu u Hrvatskoj započinje 1991. godine kada je, na prijedlog Predraga Palea, Ministarstvo znanosti i tehnologije pokrenulo CARNet. U studenom 1992. godine uspostavljena je prva međunarodna komunikacijska veza koja je CARNetov čvor u Zagrebu povezala s Austrijom i svjetskom računalnom mrežom Internet (Brautović 2010: 26). *Online* revolucija u ovo vrijeme događa se svugdje u svijetu. Iako se radilo o nenaprednoj verziji interneta koja podržava isključivo jednosmjernu komunikaciju, bila je to tada svježna tehnologija. *Online* okruženje počinje s punim djelovanjem pa se time i nakladnici odlučuju za nove verzije novina za koje se ne ulaže u fizičku proizvodnju – portale. Već 1993. godine CARNet dobiva administraciju nad novom .hr domenom te tijekom godine nastaju prve *web* stranice. Prve novine koje su se pojavile na internetu logičnim slijedom događaja bili su upravo informatički časopisi *Byte* i *Bug*. Sljedeće u nizu bilo je pokretanje službene stranice HRT-a:

„Iako u eksperimentalnom radu već tijekom 1994. godine, novi servis HRT-a – web stranice HRT-a počinju svoj život kao potpuno novi medij.“ Zanimljivo je da je prvi svjetski online medij bio Paolo Alto Weekly iz Kalifornije, koji je u siječnju 1994. godine započeo objavljivanje online novosti dva puta tjedno, iz čega je vidljivo kako Hrvatska nije kasnila za zapadnim trendovima.“ (Brautović 2010: 26)

Novi oblici komunikacije kao i tehnološki napredak djelovali su fascinantno, no statistički gledano u listopadu 1995. godine postojalo je samo dvije tisuće i petsto prijavljenih korisnika internetskih usluga u Hrvatskoj te samo pedeset *web* mjesta za posjete. Također, većina aktualnih informacija objavljenih na internetu bili su prijepisi vijesti HRT-a. Kako na prijelazu stoljeća dolazi sve više internetskog sadržaja iz sve više izvora, možemo vidjeti na *Slici 4.1.1*.

Naziv medija	Vrijeme pokretanja <i>online</i> medija
Hrvatska radio televizija	1994.
Glas Istre	Lipanj 1996.
Monitor.hr	1997.
Feral Tribune	Kolovoz 1998.
Vjesnik	Listopad 1998.
Večernji list	Veljača 1999.
Slobodna Dalmacija	Lipanj 1999.
Novi list	Siječanj 2002.

Slika 4.1.1. Vrijeme pokretanja online medija u Republici Hrvatskoj

Do 1998. godine na internetu je bilo svega dvanaest novina dok je u Hrvatskoj izlazilo njih više od dvije stotine. Upravo zbog tih razloga najveća prekretnica bila je pokretanje stranice *Izbori.net*³¹ u rujnu 1999. godine. U samo četvrtini godine stranica je prikupila zavidnih sto tisuća pregleda. Nova prekretnica usko povezana uz senzacionalizam bila je pokretanje portala *Index.hr* 2002. godine. Iako se Matiji Babiću prije nudilo pokretanje Iskonovog *online* portala, Babić zbog nepostizanja dogovora odbija suradnju te uskoro pokreće *Index*.

Jedan od prijelomnih trenutaka za hrvatske *online* medije dogodio se kada je *Index.hr* objavio da u posjedu ima amaterski porno uradak hrvatske pop pjevačice Severine Vučković. Nakon što su fotografije iz filma objavljene na *Indexu*, svi klasični mediji prenijeli su tu priču. U vrijeme afere konzumacija interneta u Hrvatskoj u informativnom smislu porasla je na 20 posto, čime se broj korisnika gotovo poduplao. Iako je nakon nekoliko dana konzumacija interneta pala na jednaku razinu kao prije afere, *online* mediji su se etablirali kao relevantni izvori informacija (Brautović 2010: 33).

U svijetu novih medija koji pomiču granice novinarstva, razina korisnika nije bila zavidna. Zanimljivo je vidjeti kako je za privlačenje istih korisnika (barem nakratko) potrebna bila senzacionalistički nabijena priča.

³¹ <http://www.izbori.net>

5. Sloboda tiska 80-ih godina prošlog stoljeća

Politički aktivizam unazad četrdesetak godina bio je puno zahtjevniji nego danas. Današnje demokratsko, liberalno društvo, ne zahtijeva toliki aktivizam upravo zbog toga što se u socijalističkoj državi aktivizmom smatralo gotovo sve. Govor protiv Tita i partije, veličanje zapadnjačkih kultura, prihvaćanje stranih trendova, sve se to moglo okarakterizirati kao prijetnja bratstvu i jedinstvu. Kako onda pristupiti novinarstvu? Ako danas o predsjedniku Zoranu Milanoviću možemo pisati i govoriti kako želimo, bi li i tada mogli tako pisati i govoriti o visokim državnim dužnosnicima? Naravno da ne. Emir Habul, novinar iz Bosne i Hercegovine, piše upravo o cenzuri u socijalizmu iz prve ruke: „Mogu svjedočiti o novinarstvu unazad četrdeset i jednu godinu. Niko nije dirao sistem, druga Tita, JNA, bratstvo-jedinstvo, nesvrstanu politiku i tekovine NOB-a.³² Novinari su bili djeca sistema. Međutim, među „društveno-političkim radnicima“, kako su se novinari nazivali u političkim govorima, bilo je specijalista za turizam, zdravstvo, ekonomiju, energetiku... i jednostavno rečeno kvalitetnog novinarstva. Iako su novinari dobro znali šta se ne smije, i autocenzura je bila prilično razvijena, događali su se incidenti.“³³ Sudeći prema navedenoj izjavi, u kojoj se o novinarima govori kao o „djeci sistema“, na objektivnost ne možemo računati. Upravo zato bilo je važno pokrenuti listove koji neće opovrgavati sistem, ali će malo po malo graditi utjecaj koji će se kretati „kontra“ političkih struja ako je to uopće moguće.

5.1. *Start*

Jedan od zanimljivijih i uspješnijih pokušaja, koji je gledano iz današnje perspektive bio doista ekstreman, jest borba za izdavanje pornografije koja je služila kao oružje koje oštro kritizira politička i socijalna pitanja. Najbolji primjer takvog časopisa bio je jugoslavenski *Start*. „Start je bio prvi jugoslavenski časopis „hibridne” prirode što znači da je spajao karakteristike tabloida s erotičnim i pornografskim elementima s onim karakteristikama kojima se odlikuju ozbiljni časopisi što sadrže progresivne, emancipatorske i kritičke analize aktualnih pitanja.“ (Žikić 2010: 70) Pornografija je u ovom slučaju služila isključivo kao oružje u borbi za liberalizaciju medija. Simbol je progresivnosti Jugoslavije u kojoj to prije nije bilo moguće. *Start*

³² NOB – Narodno-oslobodilačka borba

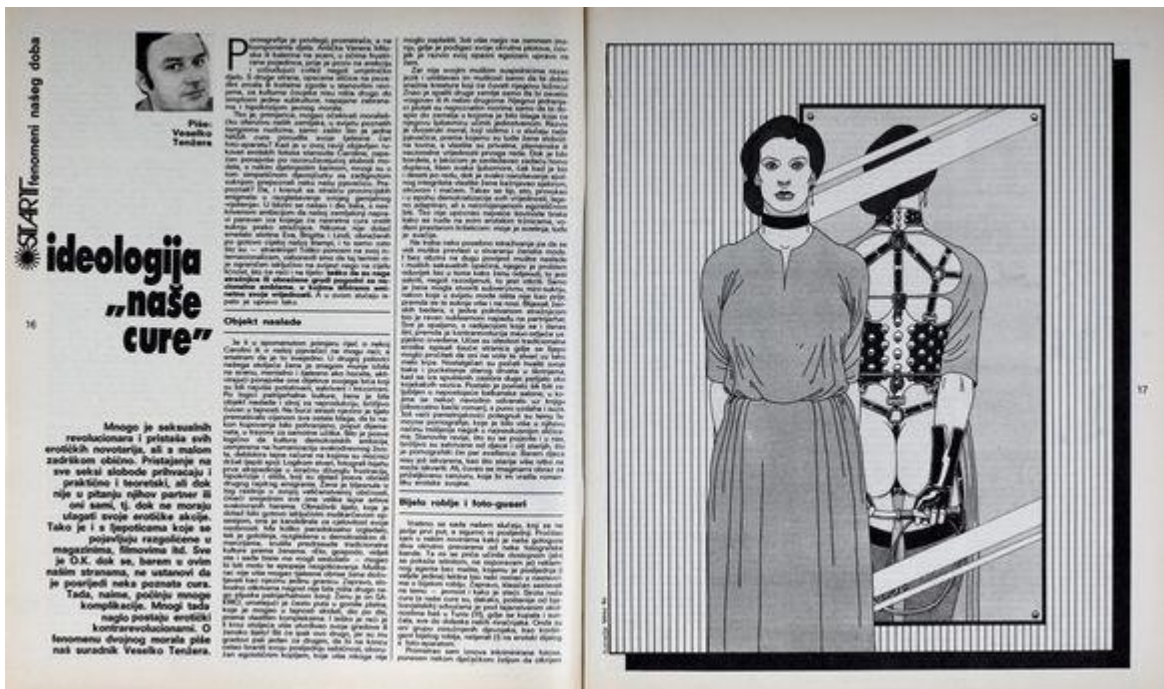
³³ <https://media.ba/bs/magazin-novinarstvo/novinarstvo-u-socijalizmu>

je sadržavao fotografije golih ženskih tijela koja su konceptualno pomiješana s kritičkom analizom koja je zapravo bila vrlo ozbiljna i kvalitetna: „On the one hand, visual features of the magazine signalled content specific to men’s magazines and tabloids (images of nude females, celebrities, tabloid-style of coverage), on the other hand there were also some “alibi” themes in accordance with socialistic ideology (photographs of Tito, articles about NOB, great warriors and national heroes) and in between there was space left for critical and serious coverage, highquality comments and columns crucial for Start’s image.“ (Žikić 2010: 66) (S jedne strane, vizualne osobine časopisa nagovještavale su sadržaj specifičan za muške časopise i tabloide (slike golih žena, slavni osoba, izvještavanje u stilu tabloida), s druge strane bilo je i nekih „alibi“ tema u skladu sa socijalističkom ideologijom (fotografije Tita, članci o NOB-u, velikim ratnicima i nacionalnim herojima), a između njih ostavljen je prostor za kritičku i ozbiljnu pokrivenost, komentare u visokoj kvaliteti i kolumne presudne za Startovu sliku.) Uredništvo magazina u svakom broju imalo je po jedan tekst koji se bavio politikom, bilo vanjskom ili unutarnjom. Kako bismo bolje shvatili na koji je način časopis koji se bavi pornografijom plasirao političke tekstove, ilustrirat ćemo to sljedećom fotografijom – preslikom danas kultnog intervjua s tadašnjim prijestolonasljednikom Aleksandrom Karađorđevićem, koji je u Londonu odradio i napisao Ervin Hladnik Milharčić.

Slika 5.1.1. Preslika intervjua s Aleksandrom Karađorđevićem

Iako se radi o intervjuu koji je izašao 1989. godine, pred raspad Jugoslavije, iz pitanja koja su postavljena možemo vidjeti progresivnost i političku ozbiljnost te čvrst karakter časopisa i novinara. Ovakve navode najbolje potkrepljuju pitanja, poput: „Koje ste narodnosti? Kako definirate demokraciju? Kada govorite o višestranačkom sistemu, mislite li i na komunističku partiju?“ Takva pitanja u socijalističkoj državi okarakterizirana su kao provokativna, to je nešto što nitko ne bi smio pitati jer se partijski odgovori već znaju. *Start* je ovakvim djelovanjem prkosio komunističkoj praksi. Kako bismo prikazali drugu, vizualno provokativniju stranu časopisa, priložene su sljedeće dvije preslike:

Slika 5.1.2. Preslika provokativnog članka časopisa Start (*Ideologija „naše cure“*)

Slika 5.1.3. Preslika provokativnog članka časopisa Start (Seksualna revolucija perom)

Start je prikazao određenu svježinu u duhu demokracije, političke progresivnosti i napretka prema liberalnom društvu. Jedna od najzahvalnijih rubrika bila je upravo ona koja je sadržavala intervjue. Mnoštvo javnih osoba bilo je intervjuirano u Startu, ali je časopis također prenosio i inozemne razgovore s javnim osobama kao što su glumci, političari, režiseri i pisci. Upravo takav kvalitetan sadržaj odmaknuo je Start od tabloida, iako su koristili senzacionalizam kako bi privukli pažnju. U ovom slučaju, senzacionalizam je kao i danas služio za privlačenje čitatelja, no sadržaj je kontradiktorno sadašnjim trendovima bio izuzetno kvalitetan i temeljit. Časopis je zbog toga postao priznat kao dio urbane kulture, a sudeći po svemu navedenom bio je važan da daljini kulturni razvoj novinarstva.

5.2. Džuboks

Govoreći o glazbi i zapadnjačkom proboju *rock n' rolla*, bitno je spomenuti i srpski Džuboks. Osnivač i prvi urednik ovog časopisa bio je Nikola Karaklajić koji je osim ovog pothvata poznat po međunarodnim uspjesima u šahu te za ovaj rad bitnijim uspjesima na radiju Beograd gdje je uređivao i vodio emisije (*Glazbeno mesto, Nedeljom u devet i pet*). Časopis je, uz prekide, izlazio dvadeset godina (1966.-1969., 1974.-1986.). U prvoj fazi kroz tri godine objavljeno je trideset i devet izdanja, no druga faza je ona koja je brojnija i koja nas zapravo zanima. Časopis se reizdanjem 1974. godine pobrinuo da ne izostavi nove trendove pa tako nalazi mjesta za film i nove glazbene žanrove. Upravo zato postaje pop-rock magazin, jedan od važnijih za proboj

popularne kulture. U novijoj povijesti (2004.) *Džuboks* dobiva *online* izdanje: „Bivši glazbeni kritičar Džuboksa Predrag Popović i skupina suradnika 2004. godine osnovali su u Beogradu udruhu „Društvo ljubitelja popularne kulture“, koja je krajem godine pokrenula web magazin Popbox s decentraliziranom arhivom Džuboks (serija 1974-1986).“³⁴ Sljedeća tri članka preuzeta su kako bi potvrdili navedenu svestranost: pop, rock i film. Članci su također odabrani kako bi prikazali različite novinske vrste odnosno žanrove:

- „Nema posla kao što je zabavljački“ (izvještaj s koncerta, intervju)³⁵
- „Zašto punk? Koliko je to novo?“ (komentar)³⁶
- „Pobešneli Max (Mad Max)“ (recenzija).³⁷

Prvi članak donosi kratak izvještaj o koncertu koji je održan u dvorani Pionir 1998. godine. Uz osvrt prilažu intervju s frontmanom Bonny M-a, Bobby Farrellom. Prva preslika donosi izvještaj – zbog formata novina radi se o članku koji prelazi dvije stranice, no zbog formata diplomskog rada dvije stranice ukomponirane su u jednu presliku (stranica pod stranicom). Druga preslika donosi prvu stranicu intervjuja.

³⁴ [https://sr.wikipedia.org/wiki/Дубокс_\(часопис\)#Дубокс_на_интернету](https://sr.wikipedia.org/wiki/Дубокс_(часопис)#Дубокс_на_интернету)

³⁵ <http://www.popboks.com/article/8317>

³⁶ <http://www.popboks.com/article/7089>

³⁷ <http://www.popboks.com/article/7228>

BONEY M U DVORANI „PIONIR“

NEMA POSLA KAO ŠTO

Sa tom, u muzičkom biznisu omiljenom (i otrcanom) frazom, Bobby Farrell (Bobi Farrell) je otvorio drugi deo koncerta Boney M jedne od trenutno „vrućih“ disko atrakcija štampanih na pokretnoj traci u minhenskoj fabrici ritma. Za najveći broj prisutnih na dva koncerta u „Pioniru“ (11. i 12. juna) verujem da nije bilo dileme oko toga kakvu će muziku slušati – kada je disko u pitanju muzika i nije u prvom planu pa je paradoks tim pre bio još veći: Boney M su svesni činjenice da van diskoteka

njihov zvuk nema naročitog opravdanja i pokušali su da, u zamenu za pravi ambijent, na sceni organizuju nešto što bi koliko-toliko moglo da dočara i izazove uzbuđenje kod posmatrača. Avaj – oduševljenje u diskoteci je plod isključivo individualne namere, a u hali kakva je „Pionir“ moguće je uspešno organizovati košarkaški susret ali ne i disko klub. Onih nekoliko usamljenih parova među prisutnom (uglavnom mladom) publikom u parteru koji su instinktivno bili na tragu jedino moguće zabave te večeri vrlo brzo su uvideli da im ne

preostaje ništa drugo već da se skrušeno vrate na svoja mesta i u kamernom stilu odgledaju predstavu do kraja. Istini za volju, na tribinama je kontrolu mnogo teže sprovesti i tu je bilo igranja među stolicama i redovima, mada bez naročitog komfora. U suštini, bila je to glupa situacija u kojoj su, kao i obično, deblji kraj izvukli posetioci (ulaznice po 100 i 120 dinara zaista daju neko pravo na odgovarajuću zabavu). Da li su se organizatori i uprava „Pionira“ zaista plašili uništavanja i zato nisu dozvolili da se parter pretvori u prostor za

igru? Već smo mnogo puta da sada slušali slične prigovore na račun ljudi zaduženih za „red“ na koncertima, ali pre no što počnemo da dobijamo šamare i za preglasan aplauz vreme je da im neko objasni šta treba da očekuju od 600 mladih ljudi okupljenih na jednom mestu radi zabave. Niko ne tvrdi da se sa ulaznicom kupuje i pravo na rušenje, ali se ne sećam izgreda zbog kojih bi trebalo da budemo zabrinuti.

Prvih 45 minuta namenjenih „zagrevanju“ popunio je preteći

JE ZABAVLJAČKI

sastav Boney M – tri duvača, dvojica klavijaturista, gitara, ritam sekcija (gitara, bas, bubnjevci) i dve pevačice: gomila zvuka koja nije uvek delovala prijatno za uši. Neujednačeno podešeno ozvučenje (na prste jedne ruke mogu da izbrojim koncerte u „Pioniru“ koji su akustički bili pristojni) i monotoni, „tezgaroški“ sklepani aranžmani naterali su me i na jednu „cigaret-pauzu“. Čekanja je bilo dosta. Sam početak kasnio je dobrih pola časa, pauza između prvog i drugog dela takođe nije bila bezna-

Tri tamnopute mlade dame u kostimima koji su, začudo, mnogo uzdržaniji no što bi se moglo naslutiti po omotima njihovih ploča. Odbljesci i sjaj na sve strane, pojačani ogledalima tako da akciju možete da posmatrate iz svih uglova. Bobby drži uvodni govor u kome obećava „noć koju ćete pamtiti do kraja života“, posle dve pesme odbacuje ogrtač u šljokicama i pokazuje svoju najbolju stranu – igračku. Ne prestano u pokretu, od „robot-gestova“ do pirueta i balansiranja sa mikrofonskim postoljem

publike, u centru pažnje. Svi njihovi hitovi su, naravno, na broju – od „Do you wanna bump“ i „Daddy Cool“ do najnovijeg, „Rivers of Babylon“ koji je ostavljen za (unapred sračunati) bas. Imitacije su takode tu: reggae Bob Marley-ja „No woman, no cry“ koji naša publika izgleda bolje poznaje u njihovoj verziji nego u originalu, „Sunny“ Bobby Hebba i „Still I'm sad“ Yardbirds, koja je živi primer kako se trominutna dobra pesma pretvara u šestominutnu dosadu (i neka mi niko ne tvrdi kako je to

još 1965.).

Priznajem da ne znam kako se oseća neko ko je zadovoljan programom za pare koje je dao, jer uglavnom dobijam besplatne ulaznice, ali ono što znam je da bih Boney M mnogo radije progutao u nekoj dobro opremljenoj diskoteci, bez mnogo razmišljanja o tome šta sam video i čuo. Samo mi dajte RITAM. A nisam baš neki igrački fanatik.

S. Konjović

Slika 5.2.1. Preslika izveštaja časopisa Džuboks s koncerta grupe Bonny M

• Liza Mišel peva najviše solo partija u grupi „Boni M“, i ona sigurno ima dobar glas zahvaljujući dobrom doručku. Na početku, Lizi jedno neobično pitanje – šta doručkuje i šta ruča: „Liza, doručak i ručak molim?“

– Doručak? Uglavnom ne doručkujem. Uglavnom smo uvek u hotelima i zaista ne doručkujem zapravo nikada. Ručak? Teško je reći – šnicla uglavnom. Volim obiman ručak, puno mesa, i malu, malu večericu.

• Ostavimo jelo, pređimo sad na ozbiljnije teme. Liza, pričajte nam malo o sebi – odakle dolazite i kuda idete?

– Rođena sam na Jamajci, odrasla u Londonu a karijeru sam počela u Nemačkoj.

• Muzikom se bavite sigurno od malih nogu?

– Da. Moj prvi nastup je bio u mjuziklu „Kosa“. Kasnije sam pevala u grupi Les Hamfri Singers, skoro tri godine, pre no što sam pristupila grupi „Boni M“. Radila sam, zapravo, dve godine sa svojim momkom koji je bio vokalni solista Les Hamfri Singersa.

• Zašto ste napustili Les Hamfrise?

– Zato što je bilo, po meni, mnogo nepotrebnih problema koji su me zamarali. Nije mi bilo više nikakvo zadovoljstvo da ostanem u grupi. Možda vam zvuči smešno, ali mnogi ljudi u šou biznisu kad jednom naprave nešto, kad su jednom na vrhu misle da tada treba nešto raščistiti, da treba prelaziti u soliste. Ali, to za mene nije najvažnije. Za mene je najvažnije, u celoj stvari, zadovoljstvo.

• Da li ste to zadovoljstvo dobili prelaskom u „Boni M“?

– Da. U grupi „Boni M“ sam zadovoljna, ali ne potpuno.

• Znači li to da ćete opet promeniti grupu?

– Ne znam. Nije moje da o tome govorim. To je viša sila. Možda će mi neko otvoriti nova vrata? Ko zna, ako budem nezadovoljna, možda će za mene biti neka nova grupa. Možda će baš ta nova grupa biti potpuno zadovoljstvo za mene. Trenutno se trudim, dajem mnogo, ali to nije sve od mene. Ja želim da dajem i uzimam, a ne samo da dajem i dajem.

• Znači li to da više dajete nego što dobijate?

– Teško je reći. Vidite, to nije samo muzička grupa. Mi samo pevamo, a naš producent ima ogromnu ulogu u celoj

BONEY M

Za vreme izvanredno uspele turneje grupe BONI M po našoj zemlji voditelj Studija B, Marko Janković je napravio zanimljiv razgovor za potrebe svoje emisije „Od doručka do ručka“ koji vam prenosimo u celosti.

stvari. Ja mogu recimo da imam neverovatne muzičke ideje, koje ipak ne mogu da se upotrebe u ovoj grupi. To jednostavno nije moguće. Treba se ograničiti i kočiti. Kad imate pet jakih ličnosti ne možete prgurati sve što hoćete i to je glavni razlog što sam zadovoljnija u ovoj grupi. Vrlo sam srećna što mogu da pokažem ko sam, šta mogu i zahvalna sam zbog toga. A jednog dana ću možda pokazati i više.

• Znači li to da ćete preći u soliste?

– Ne, nisam to htela da kažem. Vidite, kao što sam ranije rekla, ne možete u ovom poslu da govorite o budućnosti. Ovo govorim zato što mrzim da sedim i da verujem da će „Boni M“ trajati večno. Imate ljudi koji misle da ćete, ako jednom budete na vrhu, tamo biti uvek. Ne znam da li će grupa večno trajati. Ne znam čak ni da li ću napraviti karijeru u nekoj drugoj grupi. Sebe postavljam negde u sredinu, pa ako „Boni M“ ne bude više bilo, moj san ostaje. A ako pak bude trajala, san opet ostaje, i tako san može postati stvarnost.

• Bobi Farel mi je ličio na šefa: „Bobi jesi li ti glavni u grupi“?

– Ne nisam, samo sam interpretator. Naš menadžer je glavni! Mene je otkrio Frenk Farijan. Ranije sam bio disk-džokej.

• Otkud ime „Boni M“?

– Naš producent je gledao jednu televizijsku detektivsku seriju pod nazivom Boni, a M je simbol broja članova. Kad pogledate u slovo M vidite četiri crte, a nas je četvoro, eto to je Boni M.

• Gde ste se samo ispronazili vas četvoro?

– Naš producent je napravio pesmu „Hoćete li bamp“ sa studijskim muzičarima, koja je

postala hit u Holandiji. Nije imao nikoga da predstavi tu ploču na promociji te je počeo da traži zgodne ljude. Mene je pronašao u diskoteci, Liz je bila u Les Hamfri Singersima, Marsija je bila igračka a Meizi foto-model. Tako smo se sastali.

• Niste svi počeli odjednom zajedno.

– Ne. Prvo nas je bilo troje, Marsija, Meizi i ja, a Liza je došla kasnije. Prva pesma koju smo snimili bila je „Daddy Cool“.

• Gde ste pronašli prateće muzičare?

– Oni su svi iz Engleske. Ranije nas je pratila grupa Irapšn (Eruption).

• Da li ćete ih možda menjati?

– Ne, nemamo tu nameru. Poslednji put smo promenili grupu Irapšn, jer su napravili hit, postali zvezde i nisu više hteli da prate Boni M.

• Ima li neke veze sa vama grupa Eboni?

– Ne, Eboni je sasvim druga grupa. Njihov producent je Piter Olaf. Nemaju nikakve veze sa Boni M.

• Koliko ste do sada prodali ploča?

– O, oko 40 miliona. Prestigli smo Bitlse, Rod Stjuarta i sve ostale. Najprodavanija ploča godine je „Reke Vavilona“.

• A, album?

– Album smo prodali već u sedamsto pedeset hiljada primeraka i to je fantastično!

• Bobi, vaš producent Frenk Farijan je napravio dobar posao. Kakav je on čovek zapravo?

– Mislim da ima 37 godina – veoma mlad momak. Sve je njegova ideja. On sve radi i to je dobro. Radio je punih šest meseci na novom albumu!

• Da li on radi samo sa

tamnoputim muzičarima?

– Da hteo je da napravi posao sa tamnoputim grupama. Sve mu je tamno pred očima. On drži Irapšn i Boni M. Srećan je što je to uopšte počeo. Uostalom, ranije je bio kuvar.

• Kuvar?

– Da, kuvar u Nemačkoj. A zatim je počeo da peva i postigao veliki uspeh sa pesmom „Hoćete li bamp“, i tako je sve počelo.

• A, odakle dolazi Bobi Farel?

– Rođen sam u Najrobiju na Antilima, a otišao sam od kuće kada mi je bilo petnaest godina.

• Da li si se ranije, možda, bavio pevanjem?

– Ne, ono što stvarno volim i radim je igranje. Nisam baš neki pevač – samo igrač. Pevam zapravo po malo, ali igra je ono pravo.

• Ipak, u pesmama se čuje tvoj glas.

– Da, ali ljudi misle da nije moj jer izgledam ovako smešno, tako mršava.

• Kako izdržavate konkurenciju?

– Vidite, ljudi su mnogo čudni i smešni. Svi pokušavaju da nas unište, ali publika nas voli i to je dobro. U poslu uvek pokušavaju da vas spreče da napravite nešto dobro, bez obzira kojim se poslom bavite. Ne daju vam mira, svi gledaju materijalnu stranu, niko ne gleda na umetnost, ali svako mora da zaradi novac. Vi radite, vama treba novac da biste jeli. Ja volim da igram ali treba i da jedem. Igrao bih ja i džabe, ali ako to već neko plaća, daje mi da jedem, oblači mene i moju porodicu, to je onda u redu.

• Kako Frenk Farijan gleda na sve to?

– On je čovek koji ne misli mnogo na materijalnu stranu posla, više ga zanima muzika. Kada sedi uvek cupka. Mnogi nas smatraju samo marionetama i to nije lepo. Retko koji producent vodi računa o tome šta mu rade ljudi, kako žive privatno... Farijan brine i o našem privatnom životu.

• Dobro zarađuješ, Bobi?

– Da, ne žalim se.

• Koliko?

– Ha, ha, ha...

• Dobar odgovor, nema šta.

– Vidite, ja sam iz veoma siromašne porodice. Nas je sedmoro braće i sestara, a majka nije imala nikada mnogo novca. Nisam čak ni u mornaricu mogao da stupim, jer ni za to nisam imao dovoljno novaca. Uvek sam želeo da budem

Slika 5.2.2. Preslika intervju a časopisa Džuboks s koncerta grupe Bonny M

Drugi članak sadrži komentar koji prikazuje scenu novog vala preko šest stranica (tekst sadrži četiri stranice, prva je naslovna dok zadnja donosi odabranu diskografiju o kojoj članak govori). Prenosimo presliku posljednje stranice komentara.

MALCOLMA MCLARENA, Engleza koji je bio menadžer grupi „New York Dolls” koji se danas pominju kao jedan od prototipa punk sastava. U najboljem maniru Toma Pattona, menadžera „Bay City Rollers”, on je našao četiri mladića: JOHN LYDONA (poznatiji kao JOHNY ROTTEN), PAULA COOKA, STEVE JONESA i GLENA MATLOCKA (danas ex-Pistol) smatrajući da pomoću njih najbolje može da odgovori kretanjima engleske rock-scene (i da zaradi pare!). Uspeo je i u jednom i drugom. Poznato je kako su na neslavan način prekinuti njihovi ugovori sa disko kućama „EMI” i „A and M” i kako su Pistolsi iz tih avantura izašli sa punim rukama novca koje su dobili za potpisivanje ugovora. Sledila je saradnja sa kompanijom „Virgin” koja se za sada pokazala kao veoma uspešna.

Oni su do sada izdali četiri singl ploče i jedan album koji su komercijalno odlično prošili što i nije neobično ako se uzme u obzir sa kakvim je publicitetom praćen svaki njihov potez. No, ipak to je suviše malo da bi se mogle doneti nekakve celovitije ocene o njihovom značaju. Ipak je tu suviše galame da li se već sad mogao razdvojiti pravi kvalitet od naduvanog. U svakom slučaju Sex Pistols su sebi odredili ulogu anarhičnih, nihilističkih klinaca ugnjetenih od društva i za sada je odlično igraju.

STRANGLERSE bi mogli proglasiti punk intelektualcima — engleska varijanta. To su momci od koji je većina bliža tridesetog nego tinejdžerskim godinama i ne vole baš mnogo kada se svrstavaju uz ostale punkere. Njihovi tekstovi su mešavina angažovane socijalne kritike i muškog šovinizma dok im muzika ima više sličnosti sa psihodeličnim grupama šezdesetih nego sa heavy-metal galamom sastava kao što su Sex Pistols ili Damned. Glavna specifičnost njihove instrumentalne postave su orgulje pa ih zbog toga mnogi spremno porede sa Doorsima. Kreativno jezgro grupe čine gitarista HUGH CORNEWLL i basista francuskog porekla JEAN JYQUES BURNEL a kako sve to izgleda, imaćete prilike čuti jer sam našao da njihova druga LP ploča „No More Heroes” treba da izađe kod nas.

Tekstovima koji više liče na parole i kompozicijama ne

dužim u proseku od dva minuta CLASH su se izborili status radikalnih engleskih punkera. Lideri grupe JOE STRUMMER i MICK JONES su prototipi angažovanih pripadnika novog talasa i obaraju se na sadašnju socijalnu situaciju u Engleskoj. Doduše, pitanje je da li time postizu nešto više od svojih starijih kolega rockera koji su nekada pevali o sličnim stvarima, a Clash ih sada optužuju da su reacionari. Jedan od njihovih osobenosti je i primena reggae elemenata u kompozicijama. To je poslužilo nekim kritičarima da iznesu teorije da je reggae za punk rockere isto što je bio za staru gardu blues.

Iako se pominju u prvom petorki punka DAMNED i JAM su i po svom uspehu i po značaju iza gore opisane trojke.

CLASH

Damned su grupa koja svoju muziku zasiva na sasvim tradicionalnim heavy-metal osnovama sa elementima „Glam” rocka koje unosi njihov pevač DAVE VANIAN. Za Jam su primarni uzori „Who” i „Small Faces”, lideri mod pokreta iz šezdesetih, i na njih se gleda kao na punk reinkarnaciju modova.

Nabrajanje ostalih engleskih punk sastava duže bi potrajalo jer je iz dana u dan sve više onih koji uskaču u zahuktali „punk-voz”. Ipak, nekoliko grupa kao što su GENERATION X, ADVERTS, BUZZOCKS ili BOOMTOWN RATS sve češće osiguravaju mesto na stranicama muzičke i senzacionalističke štampe.

JOŠ NEKE STVARI

Iako je udar punka okarakterisan kao svež i silovit, situacija oko novog talasa još nije sasvim čista i bremenita je mnogim problemima.

Praćeni podrškom kritike punkeri su zauzeli naslovne strane novina (naročito u Engleskoj), ali još nisu našli trajno mesto među rock publikom. To najbolje pokazuje tiraži ploča i razna godišnja glasanja koja se ovih dana upravo privode kraju.

Suočeni sa zatišjem na svetskoj rock sceni i nedostatkom novih stvari mnogi rock kritičari su prihvatili punk kao medij svoga delovanja. Dokazujući svoju otvorenost i spremnost da se suoče sa novim poklanjaljima su svoju pažnju i pera suviše demokratski, često bez jasnih kriterijuma. Nije valjda svaka grupa dobra zato što svira frenetično brzo kompozicije kraće od dva minuta i uzvikuje parole: „Vaša generacija mi ništa ne znači”.

Punk se pojavio u vremenu kada je rock biznis razvijeniji nego ikada. Strahujući da ne propuste sledeću veliku stvar kompanije su širom otvorile vrata novom talasu a pri sklapanju ugovora pominju se takve cifre koje pre liče na telefonske brojeve nego na sume novca. Tako nad čitavim novim talasom lebdi vrlo realna opasnost manipulacije od strane disko kuća i to na one iste prozaične načine protiv kojih taj isti novi talas diže glas. Zar to i ne ilustruje ovaj primer: U „Melody Makeru” pri prikazu prvog albuma sex Pistols naveden je deo teksta pesme „EMI” za koju se kaže da na najbolji način razobličuje politiku najveće kompanije za snimanje ploča na svetu. A ispod tog teksta stoji da su delovi teksta pesama citirani uz „ljubazno dopuštanje” kompanije WEA a to je druga najveća kompanija na svetu. Toliko da znate!

Sve u svemu, punk tek treba da se razvije van uskih okvira u koje je trenutno postavljen. Da li će ostati na visini sopstvenog izazova, videćemo.

A PUNK KOD NAS?

Po logici preslikavanja uticaja sa svetske rock scene na našu, treba uskoro da očekujemo prve punkere i kod nas. Već se suška o nekim poduhvatima a ja sam čak i gledao jedan ali, nadam se da su se šaljili. Svirala je neka grupa klinaca pod imenom „Pogrebni zavod” (ovo im je valjda prvo i poslednje pominjanje u novinama). Veza sa punkom trebala je da predstavlja avijatičarska kaciga na glavi gitariste. Sviranje? Za onih desetak minuta koliko su imali na raspolaganju nisam primetio da li su oni to svirali ili su se štimovali pa im nije uspelo!

Šalu na stranu, u Jugoslaviji je rock trenutno u vrlo krhkoj poziciji. Goran Bregović je u vojsci. Smak napolju, za Dadu nismo čuli od one aferice sa novom Batinom grupom... U takvoj situaciji ne treba mnogo očekivati ni od ovih novih kretanja. Znate ono „Eci — peci — pec — ti — si — mali — zec — ja — sam — mala — prepelica — danas — sviram — punk”. Čini mi se da se na taj način isuviše često donose „artističke” odluke u našem rocku. Živi bili pa videli.

Slika 5.2.3. Preslika komentara časopisa Džuboks o novovalnoj sceni

Posljednji članak donosi recenziju danas kultnog filma koji je promijenio svjetsku kinematografiju (film nije hollywoodske produkcije, stoga je ostvario snažan utjecaj na ostale svjetske producente). Članak se prostire na dvije stranice od kojih je prikazana naslovna.

F
I
L
M
S
H
I
O
Ž
U
B
O
K
S

POBESNELI MAX

(MAD MAX)

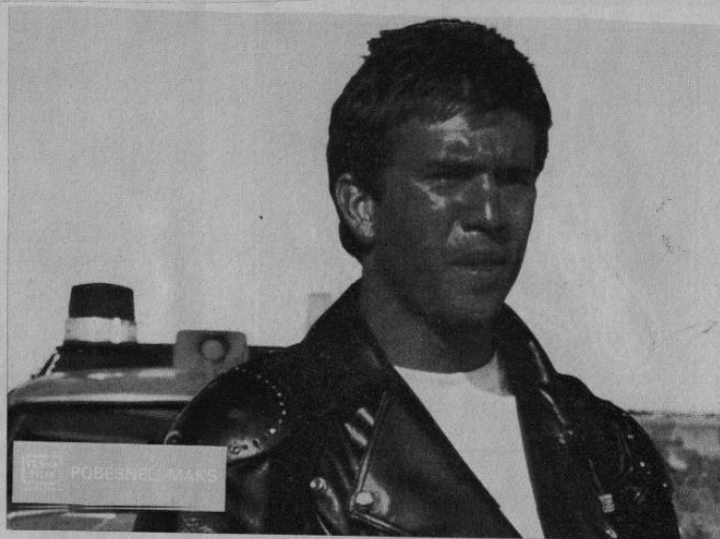
*scenarij: James Melkusland ...
režija: George Miller
fotografija: David Egcbj
montaža: Tony Peterson
igraju: Mel Gibson, Joanne Samuel, Steve Bisley, itd.
Produkcija: Columbia – Warner – Mad Max
Pty. Australija*

Još jedan australski film na domaće repertoaru! Imamo li u vidu činjenicu da nas naši distributeri vrlo neobično njeguju, omogućavajući nam na svoj hirovit, ali kako-tako, prihvatljiv način, da se upoznamo sa značajnijim dijelom aktualne američke produkcije, sa komercijalnim vedetama evropske umjetničke elite, dansko-njemačko-italijanskim seksi komedijama, ponekim honkonškim filmom, moramo se obradovati pri svakom susretu sa drugim (ako su one zanimljive, pogotovo) kinematografijama. Sa australskim filmom se dešava isto ono što se u posljednje dvije decenije odigravalo sa njemačkom kinematografijom poznatijom pod tipiziranom etiketom »Njemački novi film«.

Upravo tako, kao što smo imali prilike susretati se u prazničnim prilikama sa najboljim od Njemaca, tako nam se o praznicima pruža prilika da vidimo i poneki australski film, od svjetske kritike sedamdesetih godina, također kršten kao »Novi australski film«. Po dva filma Petera Weira i Brucea Beresforda (po dva od svakog) koja smo mogli vidjeti u našim bioskopima, mirno smo se mogli složiti sa tvrdnjom da je australskim filmom trenutno najsvežija vanamerička (ako je) produkcija. Ništa drugoga skoro da nismo ni vidjeli. Mad Max je proširenje našeg vidika prema australskom kopnu. To bi bio dovoljan razlog za propagiranje distributerskog zahvata Vesna-filma, uz nadu da će na njenoj listi biti mjesta za još ponešto na potezu Indokina – Australija – Novi Zeland – Filipini.

A sada Mad Max.

Iz naprijed navedenog, logično bi bilo očekivati veoma pozitivnu i blagonaklonu recenziju. Na žalost, stvari ne stoje baš najbolje. U Millerovom filmu mnogo toga već na nivou idejno-dramaturške postavke ne štima. Zamišljen kao dosljedno sprovedeni i do krajnji konceptualnih konsekvenci dovedeni Road – movie, Mad Max je odličan poligon za demonstriranje, kako rediteljskog egshibicionizma Georgea Millera, koji u svakom trenutku želi ukazati na vlastiti visoki nivo elaboriranja novohollywoodskih trendova, tako i visokih realizatorskih mogućnosti australskog filmadžijskog osoblja. Kada se sve sabere film djeluje kao neka vrsta reklamnog foršpana za propagiranje australske kinematografije na američkom tržištu. Siže je vrlo jednostavan. U bliskoj budućnosti na australskim drumovima se odvija kavgva između motorizovane policije i motorizovanih narkomana, rockera – rollera, Anđela pakla, ili kako vam je ljepše da ih nazovete. Mad Max je među policajcima Br. 1. Kada mu nastrada drug, on se povlači, kada mu nastrada porodica on kreće u završni obračun – do istrebljenja.

Iz ovoga je jasno šta se ima vidjeti. Vratolomna jurnjava motora i automobila, ekspresivne scene sudara i prevrtanja i lupanja gvožđa uz snažne detonacije. Sve garnirano vrlo naturalističnim prizorima nasilja (gaženja pjesaka i otkinute ruke izgledaju više nego ekspresivno). Miller (reditelj) vrlo vješto kordinira rad svojih najbližih saradnika, snimatelja i montažera, za stvaranje visoko-dinamične kooreografije autoputnog nasilja. Reducirajući situacije na sami sukus akcije, Miller pokazuje

svoje dobro poznavanje Hillovog prosede, svodeći sukob na paradigmatičnu ideološku opreku oslobođenu kontekstualizacija, Miller predočava svoje uzorno studiranje Carpentera. Na audio-vizuelnom planu sve protiče vrlo uredno. Sve je naravno polirano svijetlošću o designe – fetišima. Unutar širih planova drumske akcije, konsekventno su usijecani detalji drumskog rekvizitara. Kaciđe, refleksne naočale, čizme, rukavice, upravljači, opasači, pučaljke skraćenih cijevi, ili sličnih ekscentrič-

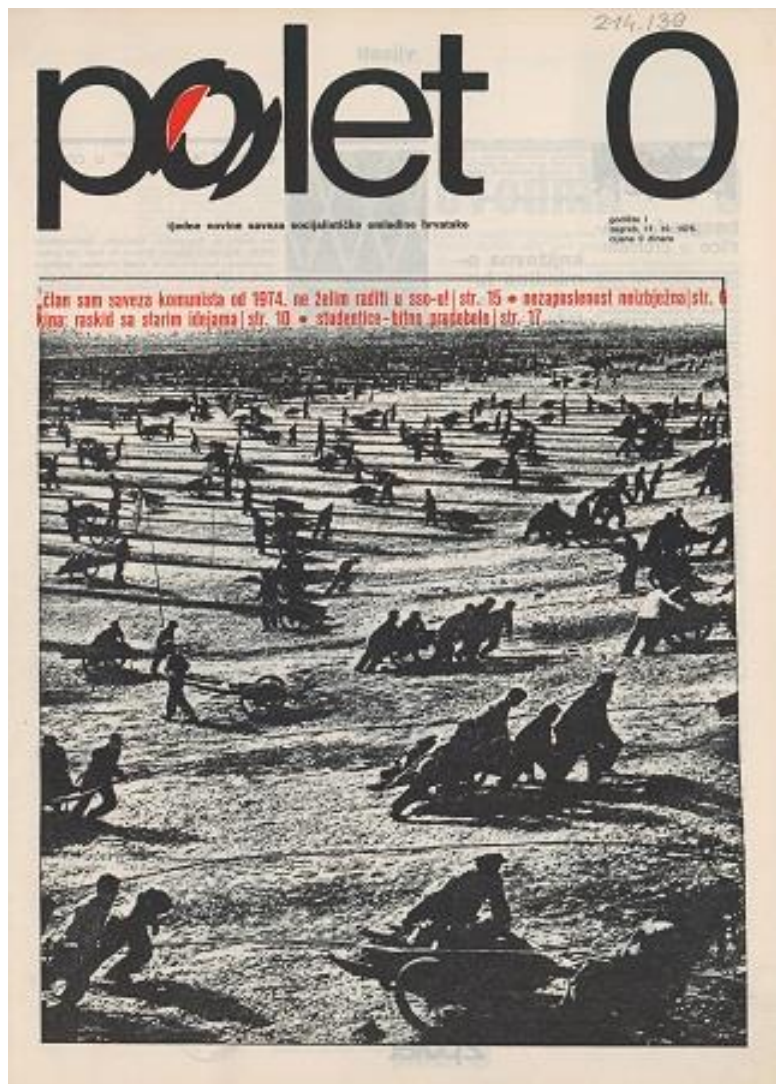

Slika 5.2.4. Preslika recenzije filma Mad Max časopisa Džuboks

5.3. *Polet*

Omladinski tisak u komunističkom režimu nije u potpunosti zaživio sve do prvog izdanja *Poleta*. Postojeći listovi koji se mogu nazvati omladinskima nisu se uspjeli održati na tržištu, čemu svjedoči i sljedeći navod: „Početkom 1976. kriza omladinskog tiska u SR Hrvatskoj dosegla je vrhunac. Zbog učestalih financijskih problema, što je bio odraz samo verbalne potpore omladinskih foruma, naglo je prestao s izlaženjem Omladinski tjednik. Bio je jedini tadašnji list „mladih za mlade“ koji je imao širi medijski odjek, kako u republičkim, tako i u federalnim okvirima.“ (Krušelj 2015: 41) Publikacije koje su uspjele nastaviti s radom, poput *Studentskog lista*, nisu mogle ispoštovati redovno izlaženje. Omladinske publikacije prije *Poleta* nisu mogle održavati otvoren prilaz društvenim temama. *Polet* u prvom izdanju počinje izlaziti 1967. godine, no s objavljivanjem prekida 1969. godine. U danom okviru započeo je i završio prvi službeni uspješan pokušaj tiskanja navedenog lista. Ipak, postoje tvrdnje koje ukazuju na ranije postojanje *Poleta*: „Malo je poznato da se ime *Polet* prvi puta pojavilo još međuratne 1940. kao „list hrvatskih đaka“ u Banovini Hrvatskoj, a izdavala ga je Hrvatska pedagoška izdavačka zadruga. Pokušaj tiskanja svoje verzije *Poleta*, kao „hrvatskog polumjesečnog slikovnog časopisa“, zabilježen je i u NDH, no izašla su samo dva broja. *Polet*, međutim, u tri koncepta počinje redovno izlaziti u poslijeratnoj federalnoj Hrvatskoj, na što se i naslanja projekt.“ (Krušelj 2015: 49)

Polet u svom najjačem i najtiražnijem obliku počinje izlaziti 1976. godine. Tek tada postaje prepoznatljiv omladinski list koji izlazi redovito i dobro prolazi na tržištu. Nulti broj *Poleta* pojavljuje se 11. listopada 1976. godine. Za izlazak broja bilo je važno skupitiiskusne publiciste. Na ovom broju *Poleta* surađivalo je više desetaka ljudi među kojima su neki bili prijašnji zaposlenici *Omladinskog lista*. Ovaj broj pamti se zbog toga što je bio prvijenac, ni po čemu drugom nije bio posebno interesantan. Glavne teme poput nezaposlenosti mladih više su puta obrađene u prijašnjim omladinskim listovima. Probni broj imao je cijenu od 0 dinara te je imao nakladu od samo 1500 primjeraka: „Tek dvije godine kasnije u jednoj je analizi rada CDD-a za potrebe Predsjedništva RK SSOH obznanjeno da je nulti broj tiskan u samo 1500 primjeraka, valjda zbog pretpostavke da tako bolno „rađanje“, potencirano i aktivističkim zahtjevima, neće zainteresirati potencijalne mlade čitatelje za novi medijski proizvod.“ (Krušelj 2015: 58)

Slika 5.3.1. Naslovnica nultog broja Poleta

Poletovci su se kroz daljnju nakladu ponašali slobodnije pa su tako uz kritiku sustava (koja je još uvijek bila suzdržanija od kritika koje se tiču civilnih tema) i provokacijama erotikom (poput *Starta*) izlazili iz zadanih okvira i normi socijalističke zajednice. Uz stalnu medijsku pratnju sve veće težiste bilo je prebačeno na rubriku kulture koja je zauzimala trećinu časopisa, a pretežno se bavila rock glazbom. Novost je dakako bila praćenje stranih trendova te gostovanja stranih glazbenika, ponajviše u Zagrebu. Najvažnija imena iskusnih novinara jesu Darko Glavan i Dražen Vrdoljak, no uz njih treba spomenuti i mlađe suradnike poput Vlatka Frasa. Sljedeći navod donosi stavove *Poleta* o domaćoj rock sceni: „Od domaćih je rockera u prvome planu, razumljivo, bilo ultrapopularno „Bijelo dugme“. Poletovi autori, držeći Bregovićevu grupu pretjerano komercijaliziranom te odviše balkaniziranom, nisu joj bili baš naklonjeni, iako su pratili i sve njihove važnije koncerte. Za njih je ugodnije iznenađenje bio tek „dugmetov“ album *Eto! Baš hoću!* Prvi album „Parnog valjaka“ također je dobio iznimno loše kritike, tako da je proglašen i diskografskim promašajem godine, čak i u jugoslavenskim okvirima. Poletovi su

kritičari bili jedinstveni u ocjeni da je hrvatski rock 1960-ih godina bio puno interesantniji nego ono što su morali slušati desetljeće kasnije. Zacijelo je upravo to nezadovoljstvo razinom hrvatskog i jugoslavenskog rocka bilo i razlog da su Poletovi novinari godinu dana kasnije i sami krenuli u stvaranje i populariziranje društveno puno provokativnijeg Novog vala. Prvi je korak u tome bilo traženje „po podrumima i drvarnicama“ novih zagrebačkih bendova, u što je uredništvo uključilo još jednog talentiranog srednjoškolca, Svena Semenčića, koji će i uspješno voditi cijeli taj novovalni projekt.“ (Krušelj 2015: 77) Uz glazbu, rubrika kulture bavila se temama filma, kazališta, plesa, književnosti i likovne umjetnosti.

Ovakav pristup povećava vidljivost *Poleta* i od strane drugih, neomladinskih medija. „(...) već se krajem 1976. i u hrvatskim „ozbiljnim“ medijima počelo govoriti o profiliranju specifične omladinske supkulture, potaknute upravo mobilizirajućom ulogom *Poleta*, pa i Studentskog lista. Medijima nije promaklo da je aktivistički naboj Kvesićeve redakcije okupio iznimno veliki broj autora iz najrazličitijih kulturnih domena, ali je još važnije bilo da je predstavljen i rad niza neafirmiranih ili slabije poznatih hrvatskih umjetnika. O njihovu se radu, što je i omogućavalo i kvalitativne pomake, nije govorilo nekritički, već su se postavljali i sve jasniji kriteriji vrednovanja.“ (Krušelj 2015: 79)

U očima socijalizma objašnjen pristup okarakteriziran je kao provokacija, no promicanje alternativne kulture koja se više ne gleda kao potpuno inferiorna onoj klasičnoj bio je konačan cilj koji je ostvaren. Kroz daljnji rad *Poleta* dolazi do izmjena u sustavu uredništva što pridonosi izmjenama vrijednosti i vizualnog identiteta omladinskog lista. Sve veća zatupljenost estrade počinje kontradiktirati nametnutim vrijednostima dok se kulminacija takvog scenarija događa naslovnom stranicom koju dobiva estradna zvijezda Zdravko Čolić. „(...) jedina je najava bio njegov opširni intervju: „Ne mogu se požaliti“. Nije to bio samo naslov, nego i sažetak sustava građanskih vrijednosti koje je list iz broja u broj nametao, prkoseći ideološkim „čistuncima“, čuvarima proklamirane „klasne svijesti“. Ukratko, broj je odabirom i pristupom temama, kao i vizualnim identitetom, toliko odudarao od važećih političkih i estetskih normi da je protokom vremena smatran jednim od začetaka hrvatskog tabloidnog novinarstva.“ (Krušelj 2015: 122) List počinje stvarati trendove supkultura, a jedan od primjera jest činjenica da je *Polet* postao organizator Azrine turneje. *Poletov* utjecaj na mišljenje šire populacije pridonio je stvaranju i probijanju scene novog vala u cijeloj regiji.

6. Analiza senzacionalističkih članaka časopisa *Džuboks*, *Polet* i

Rolling Stone

Časopisi *Džuboks* i *Polet* odabrani su zbog svoje popularnosti osamdesetih godina prošlog stoljeća dok je časopis *Rolling Stone* (hrvatsko izdanje) odabran kako bi se navedeni magazini usporedili s novijom tiskovinom (2013. do 2015. godine). *Džuboks* magazin analizirat će se u cjelini jer su pojedinačni članci već prikazani dok će se analiza *Poleta* i *Rolling Stonea* bazirati na pojedinim člancima izabranim iz više brojeva. Analiza *Poleta* i *Rolling Stonea* bazira se na četiri teksta po časopisu koji prikazuju senzacionalističke pristupe temama vezanim za glazbu, supkulture kao i kulturu općenito.

6.1. *Džuboks*

Početak magazina donosi senzacionalizmom najnabijenije tekstove. Nakon uvodne rubrike pitanja i odgovori slijedi rubrika pop vijesti koja se proteže na dvije stranice. Radi se o kratkim vijestima koje se najčešće bave privatnim životima glazbenika.³⁸ Prvi tekst u rubrici nosi naslov „Liz Tejlor gošća Pola Mekartnija“, piše o pozivu Paula McCartneya upućenom Liz Taylor. McCartney je poziva na svoje seosko imanje, što ona rado prihvaća. Sljedeća dva teksta odnose se na nove publikacije sastava Pupiljak i Lazara Ristovskog. Nakon dva nesenzacionalistička naslova slijedi tekst o Boy Georgeu koji govori o njegovim prepiranjima s Paulom Rutherfordom te njegovom izlaženju na pozornicu u vjenčanici. „Džuranovci i svadbe“ donosi pregled svadbe Phila Collinsa. Spominju se slavni gosti koji su se lijepo zabavili. U početku autor donosi i presjek (ne)oženjenih glazbenika iz istoimene grupe. Tekst naslova „Bebe“ piše o slavnim ženama koje će dobiti dijete. Također, navodi okvirne termine i njihove supruge (ako su slavni). Posljednji senzacionalistički nabijen tekst donosi detalje s premijere filma *Metropolis*. Donna Summer i Sting (Gordon Matthew Thomas Sumner) pojavili su se držeći se za ruke. Spominje se i navodna veza Davida Bowiea i Tine Turner.

³⁸ Prikazani primjeri odnose se na časopis *Džuboks*, broj 181, koji je izašao u listopadu 1984. godine.

Slika 6.1.1. Preslika senzacionalističkog članka o Tini Turner i Davidu Bowieu

Nakon rubrike Pop vijesti slijedi prvi veliki naslov „Frenkie se razbesneo“. Članak opisuje kako su članovi benda Frankie goes to Hollywood na terenu Bavaria Filma vandalizirali stare automobile i napravili veliku novčanu štetu. Članak je tiskan preko dvije stranice dok tekst zauzima trećinu jedne. Preostali dio ispunjen je fotografijama benda i vandaliziranog automobila. Fotografije prate opisi poput sljedećeg:

Slika 6.1.2. Preslika fotografije priložene uz članak Frenkie se razbesneo časopisa Džuboks

Rubrike domaće pop scene i koncerata nisu senzacionalistički nastrojene u naslovima i tekstu, ali se primjećuje snažan utjecaj tabloidizacije i današnja „špranca“ – više slika, manje teksta. Nakon nesenzacionalističkih tekstova o glazbi dolazi rubrika psiho test koja se nalazi u više brojeva ovog časopisa. Sastoji se od pitanja s tri ponuđena odgovora a, b i c. Ovisno o najvećem broju zaokruženih odgovora, čitatelj može pronaći svoju „psiho-analizu“. Nakon psiho testa slijedi rubrika „da li ste znali?“ u kojoj se nalaze senzacionalistički nastrojeni tekstovi koji prenose primjerice kako se Elvis Presley volio igrati pištoljima u automobilu.

PSIHO TEST

VAŠE RASPOLOŽENJE I HUMOR

Rašireno je verovanje da ljudi vedrog raspoloženja imaju više smisla za humor i da se zbog toga bolje i lakše osećaju i prolaze u životu. Kakvog ste vi raspoloženja i kakav humor preferirate naći ćete u ovom testu koji je delimično i odgovor na poznatu izreku: «Sto je čovek unutra to će videti spolja.»

A

1. Po vama ovi mladići i devojke razgovraju o:

- a) politici 0
- b) umetnosti 2
- c) vode neobavezan razgovor 3

2. U mogućnosti ste da se upoznate sa različitim kulturama i pravcima u umetnosti i arhitekturi. Odlučite se za put:

- a) u Bugarsku i Rumuniju 1
- b) u Austriju i severnu Italiju 3
- c) u V. Britaniju i severnu Nemačku 2

3. U mogućnosti ste da se upoznate sa različitim kulturama i pravcima u umetnosti i arhitekturi. Odlučite se za put:

- a) u Bugarsku i Rumuniju 1
- b) u Austriju i severnu Italiju 3
- c) u V. Britaniju i severnu Nemačku 2

4. Nalazite se u veselom društvu u kome se pričaju šale i vicevi. U takvoj situaciji najviše vam prijaju:

- a) društveno nesputani i srdačni vicevi 2
- b) vicevi i šale na tuđ račun 0
- c) obazrivi i pomalo kiseli vicevi 1

5. Nalazite se u veselom društvu u kome se pričaju šale i vicevi. U takvoj situaciji najviše vam prijaju:

- a) društveno nesputani i srdačni vicevi 2
- b) vicevi i šale na tuđ račun 0
- c) obazrivi i pomalo kiseli vicevi 1

6. U mogućnosti ste da se upoznate sa različitim kulturama i pravcima u umetnosti i arhitekturi. Odlučite se za put:

- a) u Bugarsku i Rumuniju 1
- b) u Austriju i severnu Italiju 3
- c) u V. Britaniju i severnu Nemačku 2

7. Prisustvujete jednom skupu. Da li vam je teško da vam se sviđa? (tekst nepotpuno vidljiv)

8. U mogućnosti ste da se upoznate sa različitim kulturama i pravcima u umetnosti i arhitekturi. Odlučite se za put:

- a) u Bugarsku i Rumuniju 1
- b) u Austriju i severnu Italiju 3
- c) u V. Britaniju i severnu Nemačku 2

Saberite obeležene poene kako biste iz donjeg teksta saznali kakvog ste raspoloženja i da li imate smisla za humor.

Do 10 poena:
Vi ste po prirodi povučena i stidljiva osoba koja je u međuljudskim odnosima

Od 11-18 poena:
Iako ste spremni na saradnju, vaša socijalnost je određena raspoloženjem. To znači da ponekad umete biti euforični i optimistični, ali i da zapadate u stanje neraspoloženja i tuge. Da biste takvo stanje prevazišli češće poslušajte svoj glas i osećanja, kako ne biste neodmerenim koracima sebe doveli u neprijatnu situaciju.

Od 19 poena pa nadalje:
Vi ste društvena osoba koja svojim optimizmom i načinom držanja ume da uvlječe poverenje drugome. Zainteresovani i za sebe i za druge, vi uspevate da svojim dosetkama i upornošću ne

Slika 6.1.3. Preslika psiho testa časopisa Džuboks

Slika 6.1.4. Preslika senzacionalističkog članka o Elvisu Presleyu časopisa Džuboks

Sadržaj časopisa donosi puno više „čvrstih“ tekstova koji nisu senzacionalistički nastrojeni, no većina takvih tekstova isprekidana je reklamama za glazbenu opremu poput klavijatura i gitara. Nesenzacionalistički nabijeni članci prikazuju svijet glazbe te govore o trenutnim trendovima u svijetu, donose najave novih izdanja već poznatih glazbenika kao i opsežne intervjue s domaće i strane scene.

6.2. *Polet*

Polet koketira sa senzacionalizmom, iako ga najčešće ne koristi u potpunosti. Senzacionalistički naslovi članaka poput „Popuši ga sad, popuši ga sad!“³⁹ koji piše o (ne)namjernom uzviku „Crko Maršal“ na koncertu Zabranjenog pušenja u Rijeci ili „Tvrđi automati“⁴⁰ koji obrađuje temu tvrde pornografije u zagrebačkim kinodvoranama, nalaze se u svakom tjedniku. Senzacionalistički naslovi popraćeni su i senzacionalističkim fotografijama. Ipak, tekstovi koji se nalaze u ovom tjedniku najčešće nisu senzacionalistički nastrojeni.

³⁹ *Polet*, br. 297, 1985.

⁴⁰ *Polet*, br. 386, 1988.

Tragovi senzacionalizma mogu se osjetiti u tekstovima, no u ovom slučaju služe isključivo provokaciji. Jedan od primjera odnosi se na spomenuti članak o pornografiji u kinodvoranama: „(...) Zagreb će tako konačno dobiti ono što se za jedan velegrad smatra logičnim, a publika će umjesto lažnih pokreta gore-dolje uživati u pravoj ševi.“⁴¹ Rečenica odiše senzacionalizmom zbog konkretnih opisa i vulgarnosti iako je zapravo namjerno provokativna. Ipak, u navedenom slučaju provokativnosti koja djeluje u službi demokratizacije i slobode govora, senzacionalizam se pobija, odnosno – postaje oružje koje služi za postizanje višeg cilja.

6.2.1. „Samoubojice“

Dobar primjer senzacionalizma je članak naslova „Samoubojice“.⁴² U uvodnom tekstu članka problematizira se samoubojstvo kao tabu tema. Senzacionalistički pristup nalazi se u sljedećoj rečenici: „U novinskim naslovima i drugim napisima za samoubojicu ćemo nerijetko susresti sintagmu preminuo tragičnom smrću ili slično, a da se pravi način umiranja neće ni spomenuti.“⁴³ Jedan od glavnih faktora izvještavanja o samoubojstvima glasi: „Treba izbjegavati podroban opis načina počinjenja samoubojstva i načina nabavke sredstava za samoubojstvo.“ Samim time pobijena je jedna od prvih rečenica razmatranog članka te se može zaključiti da tekst sadrži senzacionalistički naboj zbog toga što apeliraju na objave pravog načina umiranja. Kroz daljnju razradu problematike članka *Polet* se ograđuje od direktnih mišljenja, no problematizira zapadnjačku ideologiju pod motom „pravo na dostojanstvenu smrt“. Tekst nastavlja mistifikacijom samoubojstava i klubova samoubojica, iako se poletovci ponovno ograđuju navodima da za klubove takvog tipa nema opipljivog dokaza te se većina tvrdnji bazira na glasinama. „Učlanjenjem u klub oni režiju tog posljednjeg čina prepuštaju zajednici ljudi s jednakim namjerama. Na sastancima se pripremaju za taj čin, a klub – ili posebno formirana komisija – odlučuje kad će koji od članova i na koji način izvršiti samoubojstvo.“⁴⁴ Tvrdnje se ne mogu objavljivati bez pouzdanog izvora, zbog toga ovakvi primjeri ukazuju na manjak kredibiliteta. Sljedeći primjer također prikazuje dozu senzacionalizma u opisu događanja vezanih za dvojicu mladića koji su počinili samoubojstvo: „Najvjerojatnije se radi i o uživanju droga.

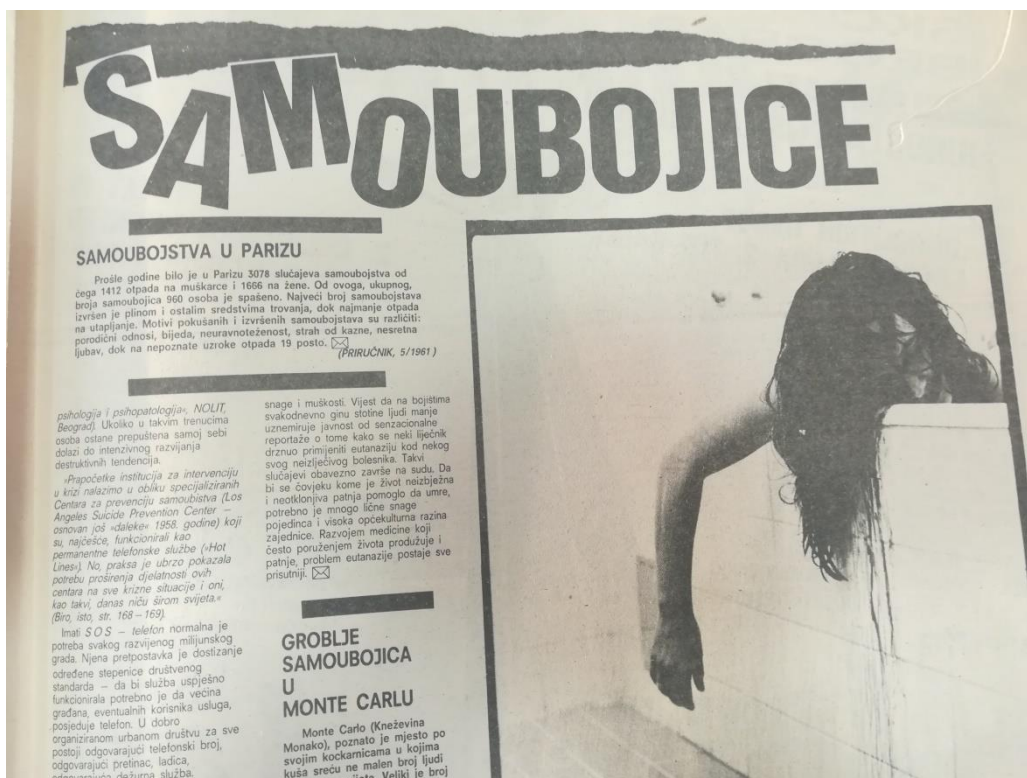
⁴¹ *Polet*, br. 387, 1988: 22.

⁴² *Polet*, br. 387, 1988: 22-23.

⁴³ *Polet*, br. 387, 1988: 22.

⁴⁴ *Polet*, br. 387, 1988: 22.

Takav je slučaj s „letačima“. Glas o njima došao je pred dvadesetak godina iz Skopja. U kratkom vremenskom razmaku, na identičan način (skok s visoke građevine) ubilo se dvoje mladih ljudi. Bili su polaznici studijske grupe i glumačke družine koja je imala specifično mjesto okupljanja. Već je to dalo njihovim samoubojstvima zajednički nazivnik. Ponašanje ostalih članova društva (izjave o tome kako je taj skok samo način oslobođenja i kako duhovi pokojnika sad slobodno lete), uslovili su uvjerenje o postojanju kluba samoubojica. Po načinu samoubijanja prozvaše ih „letačima“. (Slovenci su se u pravilu, vješali).⁴⁵

Slika 6.2.1.1. Poletov članak o samoubojicama

Ovaj primjer sadrži opisane načine izvršavanja samoubojstava kao i sugeriranja da su takvi činovi povezani s uživanjem droga za što u daljnjem razmatranju nema nikakvog dokaza. Isto tako na kraju teksta dodaju suvišan komentar o „vješanju Slovenaca“. Članak završava opisom groblja za samoubojice u Monte Carlu te statističkom obradom samoubojica u Mađarskoj. Još jedan od faktora pri izvještavanju o samoubojstvima jest pravilo: „Statističke podatke treba tumačiti pažljivo i ispravno.“ Statistički podaci navedeni u *Poletu* možda jesu ispravni, no

⁴⁵ *Polet*, br. 387, 1988: 22.

prikazani su na senzacionalistički način: „Vješanje je najčešći način oduzimanja života. Prekomjerna uporaba sredstva za uspavlivanje i ostalih lijekova je na drugome mjestu, a tek onda dolazi trovanje plinom.“ Članak je opremljen fotografijom koja prikazuje ženu prerezanih žila u kadi.

6.2.2. „Bad Blue Boys“

Članak prikazuje skupinu navijača nogometnog kluba Dinamo na posve senzacionalistički način. Kroz tekst se provlači mistifikacija i glorificiranje tučnjava i huliganizma. Novinari koji obrađuju ovu temu više su skloni prihvaćanju, nego osuđivanju. Tekst počinje kratkom poviješću navijačke skupine nogometnog kluba Dinamo te njihovim vezama s engleskim i talijanskim huliganima. Najbolji primjer glorificiranja agresije jest „B.B.B.-ovci samo čekaju trenutak da bi započeli pravu feštu. U jednom od svojih grafita – „Hooligans of Dinamo“ dali su i svoje osnovno obilježje. Pravi su huligani i to ne poriču: odlaze na utakmice da bi se „ispucali“ i jedva čekaju da dođe do gužve.“⁴⁶ Članak je opremljen fotografijom navijačke skupine na stadionskoj tribini, a završava pozivom: „Ako ste spremni upotrijebiti i svoje znanje borilačkih vještina, bit ćete primljeni. Zasad sve počinje kao zezancija.“⁴⁷

6.2.3. „Sid Vicious nije Keith Richards“

Tekst članka otvoren je rečenicom: „Da rock-muziku prate afere odavno je dobro poznato.“⁴⁸ Tekst zauzima polovicu ovog članka dok je ostatak ispunjen fotografijama. Autor ovog članka nije imao namjeru izvijestiti o ubojstvu Nancy Spungen koje je počinio Sid Vicious, već senzacionalistički prikazati borbu mladih ljudi s heroinom. Sid Vicious svirao je u bendu Sex Pistols koji je živio od senzacionalističkih naslova u Velikoj Britaniji. Tekst nastavlja objašnjavati o kome se zapravo radi: „Radi se o basistu nekadašnjih Sex Pistolsa Sidu Viciousu (Višus) koji je 12. listopada ove godine u poznatom njujorškom hotelu Chelsea pod utjecajem heroina ubio svoju zaručnicu (...).“⁴⁹

⁴⁶ *Polet*, br. 387, 1988.

⁴⁷ *Polet*, br. 387, 1988.

⁴⁸ *Polet*, broj nepoznat, 13. 12. 1978.

⁴⁹ *Polet*, broj nepoznat, 13. 12. 1978.

Slijedi presjek karijere benda koji se više obazire na odnose glazbenika koji su u tom projektu sudjelovali: „Kako izjavljuje gitarist britanskog punk benda Steve Jones, svi su u grupi mrzili Nancy (...).“⁵⁰ Senzacionalizam je sveprisutan u glavnom dijelu teksta, no zaključak ga donosi najviše: „I tako, Nancy je pronađena u Chelsea hotelu, u lokvi krvi, iskasapljena nožem. Jasno, događaj je došao na naslovne stranice raznih muzičkih časopisa, a većina komentara bila je u stilu 'konačno netko tko je zasjenio aferu Keitha Richardsa.“⁵¹ Prikazano nepoštovanje prema životu i smrti čovjeka nemoralno je i potpuno senzacionalističko.

6.2.4. „Prljavi, ružni, glupi i smrdljivi“

Tekst pripada žanru osvrta i govori o dijelu Zagreba u kojemu ima najviše „žicara“. Naslov teksta odličan je primjer senzacionalizma, a i sama forma članka opet upućuje na preteču današnje „šprance“ – više slika, manje teksta. Priložene fotografije zauzimaju veći prostor stranice u odnosu na tekst. Iako je osvrt ležerniji novinarski žanr, i dalje odiše senzacionalizmom: „Ispod podvožnjaka se pravite pismeni i čitate plakate. Možda je netko od tih bedastih punkera ipak odlučio otići u muzej posramljen vlastitom neobrazovanošću. U manekene teško da bi itko od ove bratije otišao, eventualno kao model za plakat kojim se ukazuje na nužnost deratizacije.“⁵² Tekst nastavlja u istom smjeru, no treba predočiti uvrede i vulgarnosti upućene prema subjektu priče: „Ostatak rulje kenja na klupama ili šeta okolo. Uvijek se nekog čeka. Oni koji nikoga ne čekaju, u kmici su oko Galerije SC-a i na klupama uz put prema Teatru &TD. Ovdje su zmiksani mračnjaci, jebači, duvatori, (sniferi su off) i, naravno, Stiv.“⁵³ Tekst završava kratkim izjavama koje su od ostatka teksta odvojene podnaslovom „Pred centrom intelektualna“ i odgovaraju na pitanje zašto se mladi skupljaju baš tamo.

„Đuka: Dođem pred Centar zato što nemam drugo kaj delati... tu je dobro... ima nas svakakvih, ali briga me, imam šminkersku škvadru, štemovsku, imam frendove pankere, sam furam dugu ćupu... ne jebem nikog!!! DOVOLJNO.“

Igor T. (18): „Zašto... zato. Pa dolazim zbog društva, tu se skupljamo. Fakat je tu ljepše nego u Saloonu. Tamo je skupo a mi nemamo lovu. Na zimu? Doći ću u bundi!“

⁵⁰ *Polet*, broj nepoznat, 13. 12. 1978.

⁵¹ *Polet*, broj nepoznat, 13. 12. 1978.

⁵² *Polet*, broj nepoznat, 22. 10. 1980.

⁵³ *Polet*, broj nepoznat, 22. 10. 1980.

6.3. *Rolling Stone*

Časopis *Rolling Stone* dao je licencu za hrvatsko tržište poduzetniku Toniju Moškovu, odnosno licencu je uzela njegova tvrtka S3 media. Časopis je počeo izlaziti 2013. godine, a prvi broj pušten je u prodaju 18. listopada. Projekt je nakon dvadeset brojeva (neredovitog izlaženja) ugašen, a zadnji broj časopisa izlazi u svibnju 2015. godine. Pjevačica grupe Elemental, Mirela Remi Priselac, optužila je poduzetnika Moškova za malverzacije i neplaćanje suradnika u projektu: „Glavni urednik Rolling Stonea, g. Toni Moškov, duguje mi novac za cca 10 mjeseci prijevoda za njegov magazin (koji - by the way - nije izašao od svibnja). Zavlačio je cjelokupnu redakciju, zavlačio je pretplatnike, zavlačio je Amere koji su mu prodali licencu. Svoju krvavo zarađenu lovu vjerojatno neću nikada vidjeti, ali nadam se da će se karma - moja draga prijateljica - okrenuti u časak i vratiti mu zasluženno. Osjećam se prevareno, iskorišteno, silovano, neutješno i razočarano :((((Nitko me nikada nije ovako nasanjkao... Tuga i bijeda. Može Vas biti sram, g. Toni Moškov. I da, tužit ću Vas.“⁵⁴

Moškov je prema pisanjima hrvatskih medija pokrenuo stečajni postupak te naveo kako objave Mirele Priselac nisu istinite: „Moškov je tada za Hinu kazao da ni približno nisu točni navodi o ukupnom dugu suradnicima u iznosu od 300 do 400 tisuća kuna, ali da 'nema potrebu iznositi poslovne podatke'. Ubrzo nakon toga, početkom listopada potvrdio je da je izgubio licencu za izdavanje tog magazine, ali i za *online* platformu kao i društvene mreže zajedničkog imena Rolling Stone Hrvatska te je podnio prijedlog za pokretanje stečaja.“⁵⁵

Časopis je imao kvalitetan sadržaj, a treba ga spomenuti i kao tiskovinu usporedivu s tiskovinama osamdesetih godina prošlog stoljeća. Na sljedećim primjernima bit će prikazan senzacionalizam kao u dva prethodna časopisa.

6.3.1. Tragična rapsodija grupe Queen

Ovaj tekst tiskan na osam stranica donosi presjek i analizu karijere britanske grupe Queen. Kvaliteta analize kao i cijeloga članka je odlična, no uz to se senzacionalistički piše o načinu života pjevača Freddiea Mercuryja. Ovaj dio teksta dobio je dvije stranice u kojima se piše o razvratničkom životu pjevača, borbi s bolešću i smrti. Sljedeći primjer prikazuju

⁵⁴ <https://www.facebook.com/RemiElemental/posts/10156060043680265>

⁵⁵ <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/izdavac-hrvatskog-rolling-stonea-ide-u-stecaj-s-497-000-kuna-20160201>

senzacionalistički stil članka: „Mercury se s njom upustio u strastvenu vezu dok je istovremeno održavao intenzivne, ponekad i burne veze s raznim ljubavnicima (čak se šušalo da je u vezi s baletnom zvijezdom Rudolfom Nureyevom). U istom se razdoblju često drogirao i napijao, nekoliko je puta čak i izgubio svijest pa se ne bi mogao sjetiti što je prethodnu noć radio. Barbara Valentin je Lesley-Ann Jones otkrila da je jednom Mercuryja zatekla golog na balkonu – pjevao je „We Are the Champions“ nekim radnicima koji su se zatekli ispod, a onda je povikao: 'Koji od vas ima najveću kitu, neka dođe gore!'“⁵⁶

6.3.2. „Živi bili pa vidjeli: Nakon 30 godina provokacija, vatrena Madonna otkriva da ne namjerava prestati pomicati granice.“

Veći dio ovog članka je intervju koji je s pjevačicom odradio Brian Hiatt, novinar američkog *Rolling Stonea*. Prije intervjua opisan je prostor za probe Madonne i pratećih muzičara, no novinar koji je prisustvovao probi prije razgovora ne opisuje glazbu koja se izvodi, već kako se pjevačica između setova pjesama ponaša prema ostalima na sceni: „Između dvije probe na pozornicu izlaze djeca. Oboje su devetogodišnjaci – dječak David nosi odjeću od čistog, bijelog lanenog platna; djevojčica Mercy nosi plavu majicu i suknju, a u kosu joj je upletena svjetlucava mašna. 'Bok, mama', kažu jednoglasno, a Madonna se nasmiješi i pruža im ruku koju oni ljube.“⁵⁷ U nastavku teksta prije intervjua novinar opisuje stan u kojem se nalazi četiri dana poslije kako bi napravio intervju: „Dnevni boravak na drugom katu ispunjen je impresivnim umjetninama, uključujući Legerovu sliku iznad otvorenog kamina i „Mi Nacimiento“ Frida Kahlo ovlaš položenu na hrpu knjiga. Obiteljske fotografije među kojima su i one iz Madonninog djetinjstva položene su na staklenom stolu (...). (...) Na niskom stoliću krem boje koji savršeno odgovara kauču, uredno su posložene i druge knjige – Gay New York, primjerak Low Lifea Luca Santea i roman Sisterland Curtisa Sittwfelda.“⁵⁸ Sijedi intervju kojeg pretežito nose senzacionalistička pitanja poput: „Još uživaš u provokaciji? Čak i danas?“, „Zašto si se u braku tako osjećala?“, „Što misliš o Kanye Westu?“, „Na primjer, kad na crvenom tepihu pokažeš guzicu – je li to namjerno šepurenje nečim što...“, „Opet ćeš se zaljubiti?“ Pjevačica ovakva pitanja prihvaća i daje opsežne odgovore, no cijeli intervju se bazira na njenom

⁵⁶ *Rolling Stone*, br. 10, 2014.

⁵⁷ *Rolling Stone*, br. 18, 2015.

⁵⁸ *Rolling Stone*, br. 18, 2015.

privatnom životu dok samo nekoliko pitanja spominju njezin novi album koji je povod ovom razgovoru.

6.3.3. „Scorseseova australska seks bomba“

„(...) dao joj je zvjezdanu priliku koja se u životu nudi samo rijetkim australskim glumicama iz sapunica. I rekao joj je da će se morati skinuti gola.“⁵⁹ Navod se odnosi na prve dvije rečenice članka koji služi kao svojevrsna reklama za film *Wolf of Wall Street*. Senzacionalizam danas služi kao najbolja reklama, no iz teksta se ne može otkriti radnja filma kao ni ostale uloge, već je pretrpan senzacionalističkim opisima: „Drogirani, napaljeni i seksualno perverzni, život im postaje sve intenzivniji i sve apsurdniji.“⁶⁰ Članak se ne bavi filmom, što se prepoznaje već iz naslova i nadnaslova „Hot glumica“. Scene koje su opisane odnose se isključivo na golotinju i poroke: „Orgija u Boeingu 747, gay orgija – dvije su scene orgija u filmu – potonuće jahte, pad helikoptera, slupani auti. I nevjerojatno velika količina droge.“⁶¹ Prenesene izjave glumice također se odnose isključivo na drogu: „Šmrkali smo B vitamin umjesto koke, a to je bilo zdravo. Podiglo mi je energiju, zaista!“⁶² Članak završava presjekom karijere glumice u dvije rečenice.

6.3.4. Najseksi naslovnice svih vremena

Članak se proteže na pet stranica časopisa dok se iz naslova vidi senzacionalistički naboj. Iako se radi o naslovnicama koje su fotografirane i u vlasništvu *Rolling Stonea*, priča odiše senzacionalizmom što potvrđuje i podnaslov: „Je li to Jennifer Aniston koja se gola valja po krevetu ili možda Cindy Crawford koja kao Botticellijeva Venera izlazi iz mora? Okrenite stranu, bacite pogled i odlučite sami.“⁶³

⁵⁹ *Rolling Stone*, br. 5, 2014.

⁶⁰ *Rolling Stone*, br. 5, 2014.

⁶¹ *Rolling Stone*, br. 5, 2014.

⁶² *Rolling Stone*, br. 5, 2014.

⁶³ *Rolling Stone*, br. 2, 2013.

Slika 6.3.4.1. Fotografija članka Rolling Stonea „Najseksi naslovnice svih vremena“

Članak sadrži fotografije naslovnica uz kratke opise osoba koje prikazuje:

„Claudia Schiffer, Svibanj 1990. – Prije nego je Anna Nicole Smith okaljala taj brend, Schiffer je Guess djevojku učinila objektom žudnje.

Evangeline Lilly, Listopad 2005. – Ultimativna Maštarija na napuštenom otoku – Ginger i Mary Ann sjedinjene u jedno

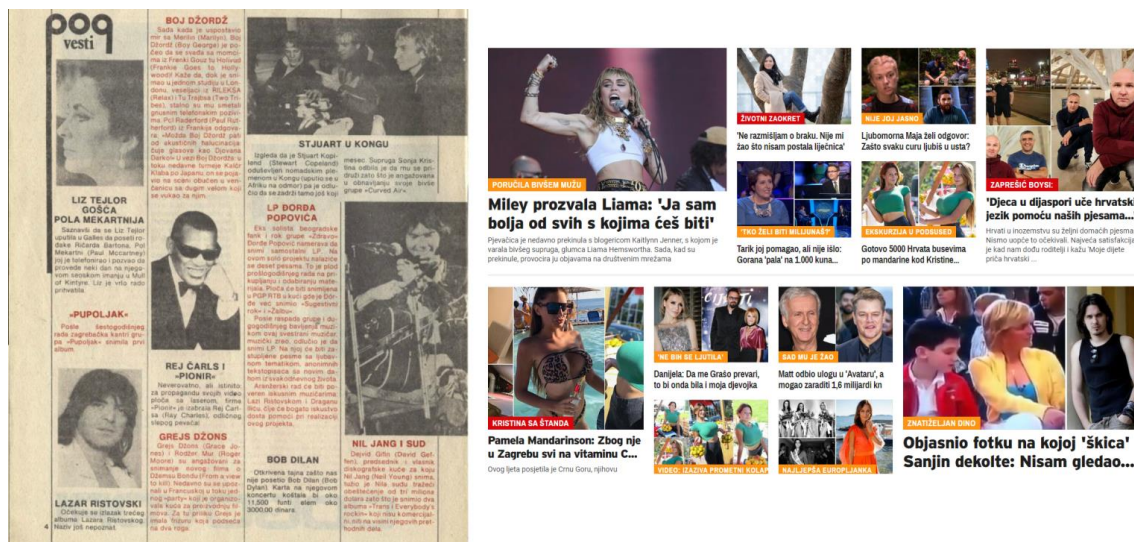
Brad Pitt, Prosinac 1994. – Ultimativni holivudski ljubavni trokut (Brad, Jen i Angie) prouzrokovao je devet naslovnica – svakom po tri“⁶⁴

6.4. Rezultati

Tri obrađene tiskovine služe se senzacionalizmom, no *Polet* odskoče zbog toga što ga opravdavaju politički orijentirani tekstovi kojima senzacionalizam služi kao sredstvo privlačenja pažnje. Ipak, premda u sekcijama glazbe i kulture senzacionalizma u globalu nema, u svakom analiziranom izdanju postoji jedan tekst sličan navedenim primjerima. Analizom jednog broja

⁶⁴ *Rolling Stone*, br. 2, 2013.

Džuboksa rezultati pokazuju da je magazin prožet senzacionalističkim naslovima i tekstovima. Prve stranice magazina sadrže rubriku pop vijesti koja izgleda kao sučelje današnjih internetskih portala, a sadrži senzacionalističke vijesti čiji su kratki tekstovi slični ili isti tekstovima koji se danas koriste u „žutim“ medijima i njihovim rubrikama što je prikazano na usporednim primjerima časopisa *Džuboks* i show rubrike portala *24sata.hr*.

Slika 6.4.1. Usporedba rubrike pop vijesti *Džuboksa* i rubrike *Show 24sata.hr*

Uz primjer utjecaja dviju tiskovina osamdesetih godina prošlog stoljeća na današnje internetske portale, primjer domaćeg izdanja *Rolling Stonea* pokazuje da senzacionalizma u tiskovinama (istog formata kao i prije) ima nešto više.

7. Zaključak

Prepoznavanje senzacionalizma važno je kako bi se senzacionalizam sveo na minimum. Današnja publika postaje sve zahtjevnija s obzirom na to da ju se zasipa s previše kratkih informacija koje su samim time i nevažne. Primjeri senzacionalizma mogu se pronaći na svim naslovnicaama internetskih portala, no najčešće se vežu uz zvijezde iz svijeta glazbe i filma. Pregled primjera senzacionalizma ukazuje na usvojenu „šprancu“ više slika/manje teksta koja je sada već dobro poznata.

Tragični slučajevi poput samoubojstva, česta su pojava kada se radi o umjetnicima. Primjer Chrisa Cornella ukazuje na apsolutno nepoštivanje kriterija etičkih pravila preuzetih s *web* stranice Medijske pismenosti. Regionalni portali ne zaobilaze senzacionalističke naslove i opise tragičnog čina, no strani portali pokazuju još manje integriteta detaljnijim opisima kao i prenošenjem fotografija mjesta nesreće.

Odnos glazbe i novinarstva promijenio se te je uvjetovan novim medijima, pa tako glazba baš kao i novinarstvo gubi na kvaliteti u odnosu na period prije dvadesetak godina. Koncepte poput albuma zamjenjuju single izdanja, što je usporedivo s novim trendovima u prenošenju i primanju informacija. Publika zahtjeva jednokratnu pjesmu/informaciju koju konzumira i prebacuje se na drugu. Zbog takvog načina poslovanja stručne glazbene novinare zamjenjuje jeftina radna snaga koja se u polju glazbenog novinarstva ne snalazi poput stručnjaka. Zbog toga dolazi do smanjenja kvalitete članaka i intervju a pa su glazbenici nezainteresirani i škrti na odgovorima. Na primjeru Dubravka Ivaniša možemo vidjeti što glazbenik očekuje od intervju a kako bi dao zahvalnije odgovore. Iako dobar dio odgovora zbog autorske slobode ne odgovara formi intervju a (odgovori su jednostavno predugi), pitanja koja postavlja pokazuju kako se odmaknuti od onih monotonih poput: „Što očekujete od gaže?“, „Što imate u planu za budućnost?“, „Kakvi su odnosi među članovima benda?“

Novi mediji zahtijevaju nov pristup novinarstvu kao i novo shvaćanje uloge informacije u digitalnom svijetu. Sučelje internetskih portala uvjetovano je karakteristikama Weba 2.0 koji omogućuje obostranu interakciju (administrator-korisnik). Ipak, kapitalizam i konzumerizam usmjeravaju prednosti ovakvog sučelja u pogrešnom smjeru pa se Web 2.0 iskorištava za što bržu proizvodnju i objavu informacija što najčešće dovodi do nekvalitetne informacije. Brzina proizvodnje/objave informacija i njihova kvaliteta – obrnuto su proporcionalni.

Korijeni današnje verzije senzacionalizma na ovim prostorima očituju se već osamdesetih godina prošlog stoljeća. Ipak, senzacionalizam je u određenim segmentima služio kao alat u borbi za demokratizaciju medija. Časopis *Start* koristio je pornografiju koja je sama po sebi senzacionalistička kako bi izradio utjecaj koji će zaista promijeniti medijsku sliku. *Džuboks*, kao

srpski časopis, pomaže proboju zapadnjačke kulture na regionalni (socijalistički) prostor. Kada i piše o filmu, glazbi ili performansima bilo koje vrste, *Džuboks* izvještava objektivno, no ostatak časopisa je senzacionalistički nastrojen. *Polet* (obrađeni brojevi) senzacionalizam koristi pri pisanju o politici, najčešće u naslovima. *Polet* je bio najvažniji časopis u razdoblju socijalizma na ovim prostorima upravo zbog svog integriteta i dugovječnosti, iako se uprava često mijenjala. Ipak, senzacionalizam je prisutan i u pisanju vezanom uz kulturu, što je vidljivo iz prikazanih primjera.

Analiza članaka i časopisa prikazuju kako je senzacionalizam izgledao tada. Rezultati pokazuju da je senzacionalizam uzeo maha puno prije internetskih platformi te „špranca“ više slika/manje teksta nije uvjetovana internetskim formama. *Slika 6.4.1.* prikazuje usporedbu „sučelja“ časopisa *Džuboks* i portala *24sata.hr*, koja potvrđuje da se razlika očituje samo u formatu tiskovina/portala. Internetske platforme i multimedijalnost nisu uzrok današnjim trendovima senzacionalizma i „žutila“, već je, sudeći po provedenoj analizi, senzacionalizam koji je bio raširen prije novih medija uzrokovao kreiranje današnjih formi i trendova.

Teza ovoga diplomskog rada dokazana je usporedbom današnjih portala (*Index.hr*, *24sata.hr*, *jutarnji.hr*) s nekadašnjim časopisima (*Polet*, *Džuboks*, *Start*) i jednom recentnijom tiskovinom (*Rolling Stone*) koje jasno prikazuju raširenost senzacionalizma prije pojave novih medija te utjecaj već postojećeg senzacionalizma na razvoj masovnih medija.

8. Literatura

Knjige:

- [1] Sapunar, Marko. 2002. *Opća povijest novinarstva*. ITG. Zagreb.
- [2] Malović, Stjepan., Ricchiardi, Sherry, Vilović, Gordana. 2007. *Etika novinarstva*. Sveučilišna knjižara d.o.o. Zagreb.

Časopisi:

- [3] Numbers & niches, *Music Jurnalisam*, broj 780/2017.
- [4] *Džuboks*, broj 181/1984.
- [5] „Popuši ga sad, popuši ga sad!“, *Polet*, br. 297/1985.
- [6] „Tvrđi automati“, *Polet*, br. 386/1988.
- [7] „Samoubojice“, *Polet*, br. 387/1988.
- [8] „Bad Blue Boys“, *Polet*, br. 387/1988.
- [9] „Tragična rapsodija grupe Queen“, *Rolling Stone*, br. 10/2014.
- [10] „Živi bili pa vidjeli: Nakon 30 godina provokacija, vatrena madonna otkriva da ne namjerava prestati pomicati granice“, *Rolling Stone*, br. 18/2015.
- [11] „Scorseseova australska seks bomba“, *Rolling Stone*, br. 5/2014.
- [12] „Najseksi naslovnice svih vremena“, *Rolling Stone*, br. 2/2013.

Kvalifikacijski radovi:

- [13] Krušelj, Željko: *Polet od omladinskog aktivizma do političkog eskapizma (1976. – 1990.)*, doktorski rad, Filozofski fakultet, Zagreb, 2015.
- [14] Mulavdić, Katarina: *Tabloidizacija, senzacionalizam i žuti tisak u medijima*, završni rad, Hrvatski studiji, Zagreb, 2017.

Znanstveni članci:

- [15] Krnić, Rašeljka: „O kulturnoj kritici popularne glazbe“, *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, Vol. 15 No. 6 (86), str. 1127-1149, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2006.
- [16] Torlak, Nada: „Novi mediji – nova pravila i nova recepcija kulture i umjetnosti“, In *Medias Res: časopis filozofije medija*, Vol 2, No. 3, str. 366-371, Beograd, 2013.
- [17] Brautović, Mato: „Razvoj hrvatskog online novinarstva 1993.-2010.“, *MediAnali: međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima*, Vol. 4 No. 8, str. 23-42 Dubrovnik, 2010.
- [18] Žikić, Biljana: „Dissidents liked Pretty Girls: Nudity, Pornography and Quality Press in Socialism“, *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, Vol. 16 No. 1, str. 53-71, Ljubljana, 2010.
- [19] Skoko, Božo: „Hrvatski medijski trendovi 1991. – 2011.“, *Diacovensia: teološki prilozi*, Vol. 19 No. 3, str. 363-379, Zagreb, 2011.

- [20] Burić, Jasna: „Masovni mediji kao subjekti manipulacije. Etičke vrijednosti nasuprot «trendovskoj tržišnoj kulturi» manipuliranja nasiljem, nesrećama i zločinima“, *Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, Vol. 64. No. 4., str. 531-543, Dubrovnik, 2009.

Internetski izvori:

- [21] <https://www.medijskapismenost.hr/> (dostupno: 05.08.2019.)
- [22] <https://www.medijskapismenost.hr/kako-prepoznati-senzacionalizam-u-medijima/> (dostupno: 05.08.2019.)
- [23] <http://media.digitalnewsreport.org/wp-content/uploads/2018/06/digital-news-report-2018.pdf> (dostupno: 05.08.2019.)
- [24] <https://www.24sata.hr/news/lille-ima-jednu-osvjezavajucu-lubenicu-za-sve-639830> (dostupno: 05.08.2019.)
- [25] <https://www.index.hr/magazin/clanak/mariah-carey-priznala-s-koliko-je-muskaraca-spavala-mogli-biste-se-iznenaditi/2101499.asp> (dostupno: 05.08.2019.)
- [26] <https://www.jutarnji.hr/spektakli/domace-zvijezde/severina-u-bikiniju-izazvala-pomutnju-na-instagramu-nisi-ti-mrsava-ti-si-istrenirana-vretenasta-i-izdefinirana-do-bola-ma-nemati-ravne/9127841/> (dostupno: 05.08.2019.)
- [27] <https://www.facebook.com/hejtzaklikbejt/> (dostupno: 05.08.2019.)
- [28] <https://www.medijskapismenost.hr/medijska-paznja-i-samoubojstva-kako-bi-se-trebalo-izvjestavati-o-samoubojstvima/> (dostupno: 09.08.2019.)
- [29] <https://www.muzika.hr/chris-cornell-pocinio-samoubojstvo/> (dostupno: 09.08.2019.)
- [30] <https://www.vecernji.hr/kultura/pjevac-soundgardena-chris-cornell-se-objesio-1170805> (dostupno: 09.08.2019.)
- [31] <https://100posto.hr/scena/chris-cornell-ubio-se-jer-je-uzeo-preveliku-dozu-antidepresiva> (dostupno: 09.08.2019.)
- [32] <https://ravnododna.com/policija-potvrdila-chris-cornell-pocinio-samoubojstvo-vjesanjem/> (dostupno: 09.08.2019.)
- [33] <https://variety.com/2017/music/news/chris-cornell-suicide-details-leaked-police-report-1202437510/> (dostupno: 10.08.2019.)
- [34] <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/music-0/chris-cornell-dead-detroit-police-full-account-singer-soundgarden-audioslave-a7836946.html> (dostupno: 10.08.2019.)
- [35] <https://www.digitalmusicnews.com/2017/07/12/chris-cornell-suicide-photos-autopsy/> (dostupno: 10.08.2019.)
- [36] TheSun.co.uk, <https://www.thesun.co.uk/tvandshowbiz/3590174/chris-cornell-dead-suicide-cause-of-death-soundgarden/> (dostupno: 10.08.2019.)
- [37] <https://www.showbizmagazin.com/dubravko-ivanis-o-25-godina-grupe-pips-chips-videoclips-i-novom-singlu/> (dostupno: 15.08.2019.)
- [38] <https://bosonoga.com/2017/11/15/pips-chips-videoclips-objavili-novu-pjesmu-koja-je-pjesma-o-pjesmi-video/> (dostupno: 15.08.2019.)
- [39] <https://www.facebook.com/vecernji/videos/semiotika-dubravko-ivani%C5%A1-ripper-otkriva-nam-detalje-o-novom-albumu-grupe-pips-c/10155564394917606/> (dostupno: 15.08.2019.)
- [40] <https://www.facebook.com/pipschipsvideoclips/> (dostupno: 15.08.2019.)

- [41] https://www.facebook.com/pipschipsvideoclips/posts/10156730510952701?__tn__=K-R
(dostupno: 15.08.2019.)
- [42] https://www.facebook.com/pipschipsvideoclips/posts/10156685357962701?__tn__=K-R
(dostupno: 15.08.2019.)
- [43] https://www.facebook.com/pipschipsvideoclips/posts/10156658282132701?__tn__=K-R
(dostupno: 15.08.2019.)
- [44] <https://www.cert.hr/wp-content/uploads/2008/11/CCERT-PUBDOC-2008-11-245.pdf>
(dostupno: 23.08.2019.)
- [45] <http://www.izbori.net> (dostupno: 23.08.2019.)
- [46] <https://media.ba/bs/magazin-novinarstvo/novinarstvo-u-socijalizmu> (dostupno: 23.08.2019.)
- [47] [https://sr.wikipedia.org/wiki/Џубокс_\(часопис\)#Џубокс_на_интернету](https://sr.wikipedia.org/wiki/Џубокс_(часопис)#Џубокс_на_интернету) (dostupno: 27.08.2019.)
- [48] <http://www.popboks.com/dzuboks/dzubrowser.html> (dostupno 27.08.2019.)
- [49] <http://www.popboks.com/article/8317> (dostupno: 27.08.2019.)
- [50] <http://www.popboks.com/article/7089> (dostupno: 27.08.2019.)
- [51] <http://www.popboks.com/article/7228> (dostupno: 27.08.2019.)
- [52] <http://strazarni-lopov.blogspot.com/2015/03/polet-je-kriv-za-sve-sadrzaj.html> (dostupno: 27.08.2019.)
- [53] <https://www.facebook.com/RemiElemental/posts/10156060043680265> (dostupno: 23.09.2019.)
- [54] <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/izdavac-hrvatskog-rolling-stonea-ide-u-stecaj-s-497-000-kuna-20160201> (dostupno: 23.09.2019.)

9. Popis slika

Slika 2.2.1: Prikaz prenesenog članka na Facebook stranici Hejt za klikbejt	7
Slika 3.1: Prvi prikaz A&A rubrike na Facebook stranici pipschips&videoclips	14
Slika 3.2: Drugi prikaz rubrike A&A na Facebook stranici pipschips&videoclips	15
Slika 4.1.1: Vrijeme pokretanja online medija u Republici Hrvatskoj.....	21
Slika 5.1.1: Preslika intervjua s Aleksandrom Karadžorđevićem.....	23
Slika 5.1.2: Preslika provokativnog članka časopisa <i>Start</i> (Ideologija „naše cure“)	24
Slika 5.1.3: Preslika provokativnog članka časopisa <i>Start</i> (Seksualna revolucija perom)	24
Slika 5.2.1: Preslika izvještaja časopisa <i>Džuboks</i> s koncerta grupe Bonny M	27
Slika 5.2.2: Preslika intervjua časopisa <i>Džuboks</i> s koncerta grupe Bonny M.	28
Slika 5.2.3: Preslika komentara časopisa <i>Džuboks</i> o novovalnoj sceni.....	29
Slika 5.2.4: Preslika recenzije filma <i>Mad Max</i> časopisa <i>Džuboks</i>	30
Slika 5.3.1: Naslovnica nultog broja <i>Poleta</i>	32
Slika 6.1.1: Preslika senzacionalističkog članka o Tini Turner i Davidu Bowieu	35
Slika 6.1.2: Preslika fotografije priložene uz članak <i>Frenkie se razbesneo</i> časopisa <i>Džuboks</i> ...	35
Slika 6.1.3: Preslika psiho testa časopisa <i>Džuboks</i>	36
Slika 6.1.4: Preslika senzacionalističkog članka o Elvisu Presleyu časopisa <i>Džuboks</i>	37
Slika 6.2.1.1.: <i>Poletov</i> članak o samoubojicama	39
Slika 6.3.4.1: Fotografija članka <i>Rolling Stonea</i> „Najseksi naslovnice svih vremena“	45
Slika 6.4.1: Usporedba rubrike pop vijesti <i>Džuboksa</i> i rubrike <i>Show 24 sata</i>	46